

דצמבר 2013

תופעת המתנדבים הזרים בסוריה:

בשנה האחרונה ניכרת עליה במעורבות מתנדבים זרים בלחימה נגד המשטר הסורי. רבים מהם מצטרפים לארגונים המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי, רוכשים ניסיון צבאי, עוברים תהליך של רדיקליזציה אסלאמית, ועלולים לשמש כנשאים של טרור וחתרנות לכשישובו למדינות מוצאם (חזרה על "מודל אפגניסטאן")

מתנדבים זרים מצטרפים לשורות הג'האד בסוריה (<http://nl.media.rbth.ru>)

ממדי תופעת המתנדבים הזרים

1. מטרת עבודת מחקר זאת להצביע על תופעת המתנדבים הזרים, הנוטלים חלק בלחימה בסוריה, מרביתם במסגרת ארגונים המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי. העבודה מנתחת את מאפייני התופעה, בוחנת את היקפה במדינות האם העיקריות, בודקת את פרופיל המתנדבים ומצביעה על פוטנציאל הטרור והחתרנות הטמון בחזרתם למדינות מוצאם. זוהי עבודת המשך למחקר מקיף אודות ג'בהת אלנצרה וארגונים אחרים בסוריה המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי, שנכתבה ע"י מרכז המידע למודיעין ולטרור והופצה בספטמבר 2013¹. ניתוח פרטני של התופעה במדינות השונות יופץ בנפרד בחודשים הקרובים.

2. במהלך מלחמת האזרחים, הנמשכת כבר למעלה משנתיים וחצי, התבססו בסוריה שני ארגונים המזוהים עם ארגון אלקאעדה, שאליהם מגיעים מרבית המתנדבים הזרים. הבולט מביניהם הינו ארגון ג'בהת אלנצרה ("חזית התמיכה"), שלוחת אלקאעדה בסוריה, הכפוף ישירות למנהיג אלקאעדה אימן

¹ ניתוח מפורט של ארגונים המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי הנוטלים חלק בלחימה נגד המשטר הסורי ראו עבודת מחקר מה-22 בספטמבר 2013: "ג'בהת אלנצרה (חזית התמיכה): ארגון ג'האדיסטי-סלפי המשתייך לאלקאעדה, אשר ממלא תפקיד חשוב בקרב ארגוני המורדים בסוריה. הארגון חותר להפיל את משטר אסד ולהקים חליפות אסלאמיות בסוריה-רבתי, שתהפוך למוקד אזורי ובינלאומי לטרור ולחתרנות".

אלט'ואהרי. לצידה פועל ארגון ג'האדיסטי מתחרה בשם **המדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם**, שהינו שלוחה של ארגון אלקאעדה בעיראק. מספר הפעילים בשני הארגונים הללו נאמד על ידנו (דצמבר 2013) בכ-9,000. בנוסף לכך פועלים בסוריה ארגונים צבאיים סלפים ג'האדיסטיים, שאינם מזוהים עם אלקאעדה, אך הם משתפים פעולה עם ג'בהת אלנצרה ועם המדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם. שיתוף פעולה זה מתקיים הן בלחימה נגד המשטר הסורי, הן בהיבטים הלוגיסטיים והן בניהול האזורים, שנכבשו ע"י המורדים ("האזורים המשוחררים").

3. המספר הכולל של המתנדבים הזרים בסוריה נאמד על ידנו בכ-6,000-7,000 פעילים מעשרות רבות של מדינות². מספרם נמצא עדיין במגמת עליה. מרביתם (כ-6,000) שוהים בסוריה ומשולבים בלחימה ובתפקידים לוגיסטיים בעיקר בשורות ג'בהת אלנצרה והמדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם. מקצתם (כ-1,000) שבו למדינות האם שלהם או נהרגו או נפצעו במהלך הלחימה או נישבו בידי צבא סוריה. מספר ההרוגים מקרב המתנדבים הזרים נאמד על ידנו בכ-500-700, קרי, כ-8%-10% ממספרם הכולל.

4. מרבית המתנדבים הזרים באים מהעולם הערבי. מספר המתנדבים הערביים נאמד על ידנו בכ-4,500, מרביתם מלוב, תוניסיה, ירדן, עיראק, מצרים וסעודיה. מתנדבים נוספים מגיעים ממדינות מערב אירופה ומדינות מערביות נוספות בעיקר צעירים מקרב הדור השני ואף השלישי של מהגרים מוסלמים המתגוררים בהם (בקרבם בולטים אירופאים ממוצא מרוקאי). מספרם נאמד ביותר מ-1,000³. בקרב המדינות מהם מגיעים המתנדבים בולטות בלגיה, בריטניה, צרפת, הולנד וגרמניה. קבוצה שלישית של מתנדבים הינה ממדינות מוסלמיות וחבלי ארץ מוסלמים באסיה, שמספר המתנדבים בה נאמד בכ-500. בקרבם בולטים פעילים מיומנים, חלקם בעלי ניסיון צבאי-טוריסטי, מצ'צ'ניה ומפקיסטאן.

5. בקרב ערביי ישראל והפלסטינים התופעה עדיין מצומצמת בהיקפה: מספר המתנדבים מקרב ערביי ישראל נאמד ב-15-20; מרצועת עזה יצאו לסוריה עשרות מתנדבים, אך ניתן להבחין בעלייה חדה במספרם; מלבנון וסוריה (בדגש על מחנה הפליטים עין אלחלוה שבדרום לבנון) יצאו עשרות רבות ומיהודה ושומרון מתנדבים בודדים. כמו כן בולט שעור המתנדבים ממוצא פלסטיני בקרב הירדנים. מרבית המתנדבים הפלסטינים מוצאים דרכם לג'בהת אלנצרה ולארגונים ג'האדיסטיים נוספים.

² בבחינה פרטנית של המתנדבים הזרים איתרנו קרוב ל-50 מדינו. על פי אומדן עדכני של Aaron Y. Zelin המדובר ב-74 מדינות (17 בדצמבר 2013).

³ קיימות גם הערכות אחרות לפיהן נמצאים בסוריה כ-2,000-1,500 מתנדבים אירופאים. מספרים אלו, להערכתנו, הינם מוגזמים.

מתנדב אמריקאי, שכינויו אבו דג'אנה אלאמריכי, אשר נהרג בלחימה בסוריה. המתנדב הופיע בסרטון שמטען ארגון המדינה האסלאמית של עיראק וסוריה, השלוחה הסורית של אלקאעדה בעיראק, כשמאחוריו דגל אלקאעדה. הוא ציין בדבריו: "...זהו מסר לאנשי המערב, מלוחמי הג'האד בסוריה. באנו מהלאומים השונים כדי להגן על אדמותינו, על האדמות האסלאמיות הללו, כדי להפיץ את השריעה של אללה על פני האדמה ולהקריב את חיינו ונשמותינו בג'האד זה. באנו להרוג את כל מי שיעמוד בדרכנו. הדגל הזה [דגל אלקאעדה] עוד יתנפנף מעל בירות מדינות העולם. באמצעות נשק פשוט זה [מצביע על הרובה שאותו הוא נושא] נשחרר את אדמותינו ואת אנשינו ונביא את החוק האסלאמי כדי שישלוט בכל העולם..." (weaselzipper.us)

הסיכונים שבתופעת מתנדבים הזרים

6. המתנדבים הזרים, הנלחמים בשורות ג'בהת אלנצרה וארגונים ג'האדיסטים נוספים, מהווים פוטנציאל **סיכון לביטחון הבינלאומי**. שכן, מתנדבים אלו, לאחר שרכשו ניסיון מבצעי ומיומנויות לחימה, ולאחר שעברו בעת שהייתם בסוריה תהליכי ג'האדיזציה ורדיקליזציה אסלאמית, **צפויים לשוב למדינות האם שלהם. חלקם עלול להקים בהן תשתיות טרור וחתרנות**. חלקם אף **עלול לחבור לתשתיות טרור קיימות במדינות האם ולהוות גורם, שיתרום לתהליכי הקצנה במדינות ערביות/מוסלמיות או בקהילות מוסלמיות במדינות המערב**.

7. הפעלתם של המתנדבים החוזרים עלולה להתבצע ע"י ארגוני אלקאעדה והג'האד העולמי בסוריה תוך ניצול ההיכרויות האישיות, שהתקמו בסוריה, בין הפעילים מארגוני הג'האד העולמי לבין המתנדבים הזרים. אפשר, כי רק חלק קטן מכלל המתנדבים הזרים יגויס לשורות הג'האד העולמי וינסה לקדם, לאחר שובם, פעולות טרור וחתרנות במדינות האם שלהם. אולם, להערכתנו **די בכך כדי להעמיד לרשות אלקאעדה וארגוני הג'האד העולמי מאתר מיומן של כוח אדם מיומן לצורכי פיגועים כפי שארע בתום המלחמה באפגניסטן**.

8. ניתוח התופעה מעלה, כי **רמת הסיכון הפוטנציאלי גבוהה יותר במדינות מערב אירופה** (בדגש על מדינות בהן מתגוררות קהילות מהגרים מוסלמיות גדולות). זאת משום מספרם הגדול יחסית של המתנדבים המערב-אירופאים, העוינות שהם סופגים, במהלך שהותם בסוריה, למערב ולערכיו (המצטרפת לעיתים לרגשות קיפוח ותסכול הנוטעים בהם), הקרבה גיאוגרפית של מדינות אירופה לסוריה, הקלות הלוגיסטית והמבצעית היחסית שבקיום הקשר בין הנהגות הארגונים בסוריה לבין

רשתות טרור וחתרנות במדינות אירופה, והקשיים המשפטיים והפוליטיים-חברתיים הניצבים בפני מדינות אירופה בבואם להילחם בתופעה. הפעלת המתנדבים האירופאים ע"י אלקאעדה והג'האד העולמי למטרות טרור עלולה להתבצע לא רק באירופה גופא אלא גם במדינות מערביות אחרות כגון ארה"ב וישראל תוך שימוש במדינות אירופה כארצות בסיס לביצוע פיגועים (תופעה המוכרת מאירועי ה-11 בספטמבר בארה"ב).

9. איום פוטנציאלי נוסף הנשקף מהמתנדבים הזרים הינו הפעלתם לצרכי טרור וחתרנות במדינות ערביות או במדינות מוסלמיות (בעיקר במרכז אסיה), שאליהם הם יחזרו לאחר שסיימו את פרק הלחימה שלהם בסוריה (כמה קבוצות מתנדבים כבר סיימו את פרק הלחימה וחזרו למדינות האם שלהם) המדובר בכמה קבוצות של מדינות: מדינות ערביות, שטרם חוו את הטלטלה האזורית (סעודיה, ירדן, מדינות המפרץ), התומכות כיום במורדים; מדינות ערביות, שחוו את הטלטלה האזורית, אולם ארגונים אסלאמיסטיים לא הצליחו להשתלט עליהן והם חסרות ממשל מרכזי אפקטיבי (מצרים, לוב, תוניסיה); ומדינות ואזורים שבהם הגחלת האסלאמית הג'האדיסטית עדין לוחשת (צ'צ'ניה וקהילות מוסלמיות נוספות שתחת השלטון הרוסי).

10. למרות, שתופעת ההצטרפות של ערביי ישראל ושל הפלסטינים מרצועת עזה ומיהודה ושומרון עודנה מצומצמת עלולה גם מדינת ישראל להיחשף לסיכונים, גם אם לא בהכרח בטווח הקצר (שבו העדיפות של ארגוני אלקאעדה והג'האד העולמי נתונה למלחמה נגד משטר אסד). המודוס אופרנדי האפשרי של הפעלת המתנדבים הזרים ע"י הארגונים המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי כלפי ישראל עשוי להתבטא בכמה דרכים: הפעלת ערבים ישראלים, שהצטרפו לשורות המורדים במשימות מודיעין, חתרנות וטרור, הפעלתם של פלסטינים מרצועת עזה ויהודה ושומרון במשימות חתרנות וטרור (הג'האדסטים השבים לרצועת עזה עלולים גם להוות סיכון פוטנציאלי עבור מצרים וממשל חמאס); והגברת יכולותיהן המבצעיות של תשתיות טרור המזוהות עם אלקאעדה במדינות הגובלות עם ישראל ע"י תגבורן ב"יוצאי סוריה" (ירדן, חצי האי סיני, לבנון ורצועת עזה).

11. תופעת המתנדבים הזרים מהווה אפוא בעיה גלובלית המשותפת למדינות המערב, לישראל ולמדינות ערביות/מוסלמיות. מדינות המערב, שחוו בעבר את טראומת "בוגרי אפגניסטאן", שנוצלו לצרכי מערכת הטרור של אלקאעדה, מודעים היטב לסיכונים הללו אולם בשלב זה הן עדיין לא פיתחו כלים אפקטיביים להתמודד עימם (בתחומי המעקב, המניעה, החקיקה והענישה). זוהי אפוא "פצצת זמן" מתקתקת המחייבת שיתוף פעולה בינלאומי והערכות משותפת לנטרול פוטנציאל הטרור והחתרנות הטמון בתופעת המתנדבים הזרים.

בעיות מתודולוגיות באומדן המתנדבים הזרים

12. זוהי **עבודת מחקר** על תופעת המתנדבים הזרים **בכללותה** המתבססת על ניתוח והצלבה של מידע רב ומגוון ממקורות גלויים, ערביים ומערביים. חלק מהפרסומים, בהם נעשה שימוש, עוסק באופן כללי במלחמת האזרחים הסורית וחלקם מתייחסים למאפיינים הייחודיים של כל מדינה בנפרד. בעבודה הסתייענו בפרסומים של מכוני מחקר ומומחים במדינות המערב **בדגש על ארה"ב ובריטניה**. ראויים לציון מאמריו של ד"ר Aaron Y.Zelin מה-Washington Institute, העוקב אחר תופעת המתנדבים הזרים בסוריה ומנהל את אתר האינטרנט Jihadology. מידע מועיל מצאנו באתרי האינטרנט הנוהגים לדווח על מתנדבים זרים, שנהרגו בסוריה, בדגש על אתרים המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי. זאת באשר ניתוח הפרופיל של המתנדבים הזרים, שנהרגו במהלך הלחימה, מספק לעיתים מידע רב ערך גם על תופעת המתנדבים הזרים בכללה.

13. עם זאת קיימים קשיים בניתוח תופעת המתנדבים הזרים הנובעים משורה של גורמים:

א. **הדינמיות של התופעה**: מלחמת האזרחים הסורית עודנה רחוקה מסיום והשתתפות הזרים בה עוברת גם היא שינויים תכופים. **מספר המתנדבים הזרים אינו סטטי** אלא משתנה מעת לעת. במהלך המחצית השנייה של 2013 גדל משמעותית מספר המתנדבים הזרים, שהצטרפו לשורות המורדים. מנגד, קבוצות של מתנדבים זרים מסיימות את הלחימה, חוזרות למדינות האם שלהם, ומוחלפות ע"י קבוצות חדשות; מתנדבים אחרים נהרגים או נפצעים או נופלים בשבי במהלך הלחימה.

ב. **במעקב מסודר**: למדינות האם של המתנדבים, בעיקר למדינות המערב, יש קשיים רבים (מודיעיניים, חוקיים, פוליטיים, חברתיים) לעקוב באופן מסודר אחר תנועת המתנדבים לסוריה וממנה חזרה (לעיתים המידע על המתנדבים מגיע רק לאחר שהם מצאו מותם בסוריה).

ג. **חשאיות**: המתנדבים הזרים והגופים המסייעים להם מנסים בדרך כלל להסתיר את העובדה שהם יצאו לסוריה, קל וחומר בשורות ארגון ג'בהת אלנצרה וארגונים נוספים המזוהים עם הג'האד העולמי. ג'בהת אלנצרה ושאר הארגונים הג'האדיסטים מקפידים בדרך כלל, שלא לפרסם את זהותם האמיתית של המתנדבים ובמרבית המקרים הם משתמשים בכינויים או בשמות מזויפים. במקרים רבים המתנדבים אינם מספרים לבני משפחותיהם על מטרת נסיעתם האמיתית מסיבות ביטחון או משיקולים אישיים (בכמה מקרים נודע לקרוביהם על שהותם בסוריה רק לאחר, שנהרגו במהלך הלחימה).

ד. **פיזור המתנדבים בין יחידות שונות**: המתנדבים מפוזרים על פי רוב בין מסגרות צבאיות רבות הפעילות באזורים גיאוגרפיים שונים. מקרה יוצא דופן הינו קיבוץ מתנדבים ביחידה אורגנית בפקודו של ג'האדיסט צ'צ'ני (אבו עומר הצ'צ'ני), שמרבית פעיליה הם צ'צ'נים ומתנדבים

זרים אחרים ומספרם נאמד בכמה מאות⁴. ביחידות רבות ניתן למצוא ערב רב של מתנדבים ממדינות שונות לצד פעילים מקומיים מסוריה.

ה. **המעבר ממסגרת צבאית אחת למסגרת אחרת:** חלק מהמתנדבים מגיעים לשורות ג'בהת אלנצרה או מצטרפים לארגוני אחרים בעלי אופי סלפי ג'האדי. במקרים אחרים הם מגיעים לצבא סוריה החופשי ולארגונים אחרים בעלי אופי סורי לאומי אולם במהלך שהותם לסוריה הם עוברים ממסגרת למסגרת. רבים מהם מוצאים עצמם בסופו של תהליך בארגונים המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי בשל מגוון סיבות: אידיאולוגיה קיצונית אטרקטיבית יותר; "תנאי שרות" עדיפים (משכורות גבוהות יותר); יכולות צבאיות עדיפות (בהשוואה לארגוני המורדים האחרים); ההשפעה של "בוגרי" זירות לחימה אסלמיות אחרות; מוטיבציה ומורל גבוהים יותר.

ו. **ריבוי המדינות:** מוצאם של המתנדבים הינו **מעשרות רבות מדינות** (על פי הספירה שלנו קרוב לחמישים מדינות). אומנם "הגרעין הקשה" של המתנדבים הינו מהעולם הערבי/ מוסלמי אולם לצידם לוחמים מתנדבים מקהילות מוסלמיות, ממדינות במערב אירופה, וממדינות נוספות ברחבי העולם. מספרם יכול להגיע ממתנדבים בודדים מכל מדינה ועד למאות רבות מתנדבים ובמקרים מסוימים גם ליותר מאלף, מכל אחת מהמדינות.

טרמינולוגיה

14. במדינות המערב מכונים לרוב הצעירים המצטרפים לשורות המורדים בסוריה בשם **Foreign Fighters**. כמו כן נעשה שימוש בשמות **Jihad Fighters** ו- **Foreign Volunteers**. אנו העדפנו לכנות אותם בעבודה בשם **מתנדבים זרים** משום שרובם (לא כולם) הינם מתנדבים ולא לוחמים "מקצועיים". רובם יצאו לסוריה מתוך מניעים דתיים/עדתיים/אידיאולוגיים, ואין הם "שכירי חרב" הלוחמים תמורת שכר מפתה או טובות הנאה יוצאות דופן.

15. מנגד, ג'בהת אלנצרה וארגונים ג'האדיסטים נוספים, משתמשים לכינוי המתנדבים הזרים במונחים **אסלאמיים בעלי קונוטציה חיובית** עוד מימי ראשית האסלאם:

א. **אלע'רבאא'** – מילולית: זרים (ביחיד: ע'ריב). כינוי המיוחס ללוחמים הזרים בסוריה. השימוש במונח זה מקורו במסורת אסלאמית (חדית') מפי הנביא מחמד, לפיה "האסלאם החל דרכו כנטע זר במרחב הלא-מוסלמי והוא ישוב להיות נטע זר [כדי לפרוץ שוב]. אשרי הזרים". המשמעות היא שכפי, שהמוסלמים הראשונים היוו מיעוט שבמיעוט, נטע זר, בקרב המון הלא-מוסלמים, אך ברבות הזמן הם הפכו לרבים מאד, כן יפרוץ האסלאם שוב, לאחר שישוב להיות נטע זר בין המוני לא-מוסלמים. המסורת מציינת בסופה כי "אשרם של הזרים [אלע'רבאא']", ובכך מרמזת על השכר שיוענק להם בגן עדן. הפרשנות האסלאמית רואה באירוע זה –

⁴ מסגרת צבאית זאת נקראה במקור **כתיבת אלמהאג'רין** (גדוד המהגרים, קרי-המתנדבים הזרים). בהמשך התרחבה יחידה זאת וכונתה **כתאא'ב אלמהאג'רין** (גדודי המהגרים) ובהמשך **ג'יש אלמהאג'רין ואלאנצאר** (צבא המהגרים והתומכים). בעבודה תכונה מסגרת זאת בשם **יחידת המהגרים**. על פי החוקר Aaron Y. Zelin מסגרת צבאית זאת קשורה למדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם אולם, נראה לנו, כי היא מקיימת גם קשרים גם עם ג'בהת אלנצרה.

התחדשות האסלאם – אחד מהסימנים המקדימים לאחרית הימים, כשהכפירה תתפשט מאד ובעקבותיה האסלאם יקום שנית. **המונח "ע'רבאא' "**, **אם כן, מתייחס ללוחמים בסוריה כחיל חלוץ של האסלאם המתחדש**. האנלוגיה בין המוסלמים הראשונים לזרים, שנלחמים בסוריה באה לפאר את הלוחמים הזרים, ולהציג אותם כמתי מעט הפורצים את הדרך לתחייה מחודשת של האסלאם (ar.islamway.net).

ב. **אלמהאג'רון/אלמהאג'רין** – כינוי לקומץ המאמינים המוסלמים הראשונים תומכי הנביא מחמד שהיגרו יחד עימו ממכה לאלמדינה והיוו את הגרעין הראשון של האומה האסלאמית. בימינו, בעקבות השפעת האידיאולוג הג'האדי סיד קטב, שהוצא להורג במצרים בשנת 1966, החל המושג לקבל משמעות נוספת והיא: **האסלאמיסטים הפורשים מהחברה המוסלמית כדי להקים את האומה מחדש, בטענה שהמוסלמים האחרים אינם דתיים די הצורך ולמעשה משולים לכופרים**. בהשאלה משתמע, כי הלוחמים הזרים בסוריה הינם כמוסלמים הראשונים, שפרצו את הדרך להתפשטות האסלאם.

ג. **אלאנצאר** – מילולית: המסייעים/ התומכים. המדובר בתומכי הנביא מחמד בעיר אלמדינה, שעמדו לצידו לאחר שהיגר ממכה. **התומכים הללו נמנו על הגרעין הראשון של אלו, שהצטרפו לאסלאם** (בנוסף לקומץ האנשים שהגיעו עם מחמד ממכה, והיוו גורם מרכזי שהתפשטות האסלאם בהמשך). בהקשר הסורי מסמל הכינוי אלאנצאר **חיל חלוץ**, שיסייע להתפשטות האסלאם, בסוריה ומחוצה לה.

מבנה העבודה

16. עבודה זאת כוללת את הפרקים הבאים:

א. שורשי תופעת המתנדבים הזרים בזירות העימות האסלאמיות

ב. אומדן מספר המתנדבים הזרים:

(1) אומדן כללי

(2) אומדנים של מכוני מחקר ומומחים מערביים.

(3) המעקב אחר ההרוגים.

ג. פרופיל כללי של המתנדבים הזרים:

(1) מאפיינים כלליים

(2) מניעי ההצטרפות.

(3) אימונים לקראת הלחימה בסוריה.

(4) כשירות צבאית.

(5) פיגועי התאבדות.

(6) מדינות האם.

(7) מרכז לעומת פריפריה.

(8) גיל.

(9) דת.

(10) השכלה.

ד. הגעת המתנדבים לסוריה:

(1) דרכי הגיוס.

(2) אופן ההגעה.

(3) משך השהייה.

(4) פיזור המתנדבים.

(5) השיבה למדינות האם.

(6) הקושי במעקב ובפיקוח.

17. בחלק זה של העבודה מסוכמים ממצאי המחקר אודות תופעת המתנדבים הזרים במדינות השונות.

עבודות פרטניות אודות התופעה הזרים במדינות האם נמצאות בשלבי מחקר מתקדמים ותופצנה

בהמשך בארבעה חתכים:

א. מדינות המערב.

ב. העולם הערבי.

ג. מדינות מוסלמיות ולא מוסלמיות באסיה.

ד. ערביי ישראל והפלסטינים.

שורשי תופעת המתנדבים הזרים בזירות העימות האסלאמיות

1. התופעה של צעירים זרים, היוצאים להלחם בזירות עימות אסלאמיות (להלן המתנדבים הזרים), נתפסת כיום כמובנת מאליה וכחלק בלתי נפרד מאופיים של העימותים הפנים-אסלאמיים או העימותים בין קבוצות אסלאמיות רדיקליות לבין מדינות המערב. אולם זוהי תופעה אסלאמית מודרנית וחדשה יחסית, שראשיתה באפגניסטאן בשנות השמונים של המאה הקודמת. ההערכות הן שמאז ראשית הלחימה באפגניסטאן ועד היום 10,000-30,000 מתנדבים זרים היו מעורבים בלחימה במוקדי לחימה אסלאמיים שונים ברחבי העולם, מבוסניה, שבמערב ועד לפיליפינים שבמזרח (Tomas Hegghammer: **The Rise of Muslim Foreign Fighters Islam and the Globalization of Jihad**, International Security Vol. 35 No 3 Winter 2010/2011, להלן: Thomas Hegghammer).

2. המתנדבים המוסלמים הזרים מגיעים לזירות העימות ביוזמתם או משוגרים אליהן ע"י אישים וגופים שונים. הם עושים זאת בעיקר (אך לא רק) מתוך מניעים דתיים או אידיאולוגיים. התופעה נחקרה מעט מאד וחסרים מחקרי עומק, שיסבירו את הסיבות העומדות מאחורי תופעת המתנדבים הזרים, את מימדיה ואת מאפייניה. למרות, שבספרות הקיימת ישנם תיאורים רבים של לוחמים זרים שהיו מעורבים בעימותים בזירות העימות האסלאמיות, חסרות עדיין תשובות ברורות לשאלות יסוד כגון: מהו היקפה של התופעה? מהן הסיבות להתרחבותה בכל אחת מזירות העימות? האם היא ייחודית לאסלאם? מה מייחד את אותם מתנדבים הבוחרים להלחם במלחמות לא להם מחוץ למדינות האם שלהם? מהם הסיכונים הנשקפים מהלוחמים החוזרים למדינות האם?

3. Tomas Hegghammer, במאמרו הן בעליית תופעת הלוחמים הזרים, רואה בהם קטגוריה נפרדת מאותם לוחמים המכונים מורדים או טרוריסטים. לדעתו, תופעת הלוחמים הזרים מייצגת ענף אלים חדש של פאן-אסלאמיות עממית, שצמח בשנות השבעים של המאה הקודמת, כתוצאה מפעילות רחבת היקף של אליטות מוסלמיות בעיקר בסעודיה. אליטות אלה, שנהגו להמעיט בחשיבותן, פעלו עד אז בעיקר במסגרת ארגונים מוסלמים לא אלימים. אולם בשנות השמונים התחוללו כמה התפתחויות, אשר שינו תמונת מצב זאת: דיכוי והגליה של פעילי תנועת האחים המוסלמים ממצרים, עיראק וסוריה; הקמת רשת גלובלית של ארגונים אסלאמיים; והקמת מספר אוניברסיטאות חדשות בסעודיה, שהעסיקו את אותם מוסלמים משכילים גולים כמרצים. הפעילים הגולים הקדישו עצמם לפעילות חוצה-מדינות לשם קידום הפאן-אסלאמיזם העממי תוך ניצול כספי נפט, התפתחויות טכנולוגיות חדשות והעדר פיקוח ממשלתי, אשר הפכו אותם בשנות השבעים של המאה הקודמת למשפיעים מאד מבחינה אידיאולוגית.

4. על פי מאמרו של Tomas Hegghammer פעילים מוסלמים אלה, חיפשו אחר רלוונטיות פוליטית ואחר תקציבים גדולים יותר. על כן הם עוררו שיח, אשר הדגיש את האיומים החיצוניים בפניהם ניצבת האמה המוסלמית. במקביל הם גם הקימו רשת עולמית של קרנות צדקה לסיוע פנים-מוסלמי. התשתית, שהקימו הפאן אסלאמיסטיים בחיג'אז, איפשרה מאוחר יותר

לאקטיביסטים הערבים בשנות השמונים באפגניסטאן לגייס לוחמים זרים בשם אותה סולידריות פאן-מוסלמית. הגיוס הערבי ללחימה באפגניסטאן חולל תנועה של לוחמים זרים, אשר קיימת עד עצם היום הזה.

5. הביטוי העכשווי הבולט של תופעת המתנדבים הינו מלחמת האזרחים בסוריה. מלחמה זאת מושכת אליה מספר הולך וגדל של מתנדבים זרים מהמזרח התיכון ומרחבי העולם, המגיעים על מנת להצטרף לשורות המורדים נגד משטר אסד. זאת, בדומה למתנדבים, שהגיעו בעשורים הקודמים לזירות הלחימה באפגניסטאן⁵, בוסניה, צ'צ'ניה ועיראק, או בתקופה הנוכחית לסומליה. מרבית המתנדבים בסוריה מוצאים דרכם לג'בהת אלנצרה ולארגונים ג'האדיסטים-סלפים נוספים ומקצתם מגיעים למסגרות אסלאמיות מתונות יותר או אף למסגרות סוריות לאומיות, כולל צבא סוריה החופשי. יצוין, כי בעת שהותם של המתנדבים בסוריה קיימת תופעה של "עריקה" ומעבר ממסגרת צבאית אחת לשנייה כך שלעיתים קרובות המתנדבים מגיעים בסופו של תהליך למסגרות הג'האדיסטיות גם אם לא התכוונות לכך מלכתחילה.

6. חוקרים במערב טוענים שניתן לראות את המלחמה הנוכחית בסוריה כגיוס השלישי בגודלו של זרים לזירות העימות האסלאמיות מאז תחילת שנות השמונים של המאה הקודמת (לאחר אפגניסטאן ועיראק). על פי אותם חוקרים מה שהשתנה עתה הוא קצב גיוסם והגעתם, שהינו המהיר ביותר מבין זירות העימות האסלאמיות. על פי אותם חוקרים מה שהושג באפגניסטאן בעשר שנים ובעיראק בשש שנים, הושג בסוריה בפחות ממחצית הזמן (Flash-intel.com, יוני 2013). על פי מאמרו של Aaron Y. Zelin ממכון וושינגטון קצב הגיוס של המתנדבים הזרים הינו חסר תקדים בהשוואה לדוגמאות של עיראק או אפגניסטאן ("Who are the Foreign Fighters in Syria?", 5 בדצמבר 2013). על פי מאמרו של שיראז מאהר ב-Center for the Study of Radicalisation, מהווה סוריה כיום את מוקד המשיכה הגדול ביותר עבור צעירים מוסלמים ברחבי העולם המעוניינים לקחת חלק בג'האד. המשיכה של הצעירים הללו לסוריה היא כל כך רבה עד, שלדבריו, ארגוני ג'האד דוגמת אלקאעדה בצפון אפריקה ובסומליה פרסמו כרוזים הפונים למוסלמים ואומרים "אל תשכחו אותנו גם אנחנו זקוקים ללוחמים זרים", אל תלכו כולכם לסוריה (www.bbc.co.uk, 15 באוקטובר 2013).

⁵ קשה שלא להשוות את נהירת המתנדבים לסוריה עם הגעתם לאפגניסטאן במחצית שנות השמונים הכוחות הסובייטים. למרות שהם היוו רק מיעוט של הג'האדיסטים בכוח הלוחם באפגניסטאן, הם קיבלו אימון צבאי והכשרה אידיאולוגית, שיצרו את תחילת הנראטיב של אלקאעדה וזרעו את זרעי הג'האד העולמי, שהיכה בארה"ב ב-11 בספטמבר 2001.

אומדן מספר המתנדבים הזרים

יחידת המהגרים המורכבת ברובה מפעילים צ'צ'נים (Channel4/com, 14 ביוני 2013). כמו כן משרתים ביחידה פעילים ממדינות ערביות ומוסלמיות נוספות. במרכז נראה מפקד היחידה המכונה אבו עמר הצ'צ'ני (בעל הזקן האדמוני).

אומדן כללי

7. במלחמת האזרחים בסוריה נוטלים חלק מתנדבים ופעילי ארגוני טרור\מיליציות מוסלמיות מרחבי העולם הערבי\מוסלמי\ממדינות המערב. **חלקם של המתנדבים והפעילים (המשתייך לאסלאם הסוני) נלחם נגד משטרו של בשאר אסד וחלקם (המשתייך לעדה השיעית) נלחם לצידו;** חלקם הגיעו לסוריה ביוזמתם האישית, מתוך הזדהות אידיאולוגית/דתית/פוליטית עם אחד הצדדים, וחלקם נשלחו ע"י מדינות או ארגונים התומכים בצד זה או אחר.

8. מספר המתנדבים הזרים בשורות הארגונים ג'בהת אלנצרה והמדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם, **נאמד על ידינו בכ-6,000-7,000 בני אדם**, מתוך למעלה מ-9,000 פעילים המשרתים בשני הארגונים הללו (נכון לדצמבר 2013)⁶. מספר הג'האדיסטים הסורים המשרתים בשני הארגונים הללו נאמד על ידינו בכ-2,000 אנשים, קרי כ-20%-22% מכלל פעילי הארגון. מרבית המתנדבים הזרים שוהים בסוריה ונוטלים חלק בלחימה נגד המשטר או בסיוע לוגיסטי ללוחמים. מיעוטם חזרו למדינות האם שלהם, נהרגו או נפצעו בעת הלחימה, או שנפלו בשבי המשטר הסורי.

9. **מספר המתנדבים גדל במהלך 2013 בקצב מהיר.** הסיבות לגידול המהיר במספר המתנדבים הזרים הינן, להערכתנו, שילוב של **כוח משיכה דתי-אידיאולוגי** של הארגונים הג'האדיסטים הסלפיים

⁶ לאלו ניתן להוסיף ארגונים ג'האדיסטים, אשר אינם מזוהים עם אלקאעדה, אך משתפים פעולה עם ג'בהת אלנצרה והמדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם.

יחד עם **קלות ההגעה לסוריה** (הנובעת ממיקומה הגיאוגרפי בלב המזרח התיכון ובקרבה הגיאוגרפית לאירופה ולמדינות המוסלמיות של מרכז אסיה). לשילוב זה **נוסף הקושי של מדינות האם למנוע את התופעה**. למרות שהסיכונים הטמונים בה ברורים לשלטונות המקומיים. לא ברור לנו האם הגידול במספר המתנדבים הזרים לסוריה כבר הגיע לשיאו.

10. מנגד, הלוחמים בסוריה לצד המשטר הסורי מונים להערכתנו כ- **7,000-8,000 מתנדבים ופעילים שיעים** (על פי Aaron Y. Zelin ממכון וושינגטון מגיע מספרם לכל היותר ל-10,000). מספר זה כולל כמה אלפי **פעילים המשתייכים לארגון חזבאללה**, המסייע למשטר הסורי, **בתאום הדוק עם איראן**. השאר הינם בעיקר **עיראקים המשתייכים למליציות שיעיות פרו-איראניות** (המאורגנים ברובם במסגרת צבאית הנקראת **חטיבת אבו אלפצ'ל אלעבאס**). לאלו ניתן להוסיף **מתנדבים מקהילות שיעיות ברחבי העולם המוסלמי** (ובכלל זה סעודיה, בחרין, כוית, פקיסטאן, אפגניסטאן ותימן). הפעלת חזבאללה והמתנדבים השיעים הינה **חלק מאסטרטגיה כוללת של איראן המעדיפה לסייע למשטר הסורי באמצעות שליחים (Proxies) ולהימנע מסיוע ישיר וממערבות בפרופיל גבוה**.

11. לחימת המתנדבים השיעים לצידו של המשטר סורי מצביעה על **שוני בסיסי**, שבין מלחמת האזרחים בסוריה לבין דוגמאות מהעבר של מתנדבים שהגיעו לזירות לחימה אסלאמיות. **שכן בעוד שבסוריה קיים מעין איזון בין מספר הפעילים הזרים הנלחמים נגד המשטר לבין אלו שהגיעו על מנת לתמוך בו בזירות לחימה אסלאמיות אחרות** (אפגניסטאן, בוסניה, צ'צ'ניה, עיראק, סומלי) הגיעו מוסלמים סונים כדי לממש את חובת הג'האד ולהילחם נגד הכופרים (בין אם המדובר במשטרים מקומיים ובין אם נגד ארה"ב ומדינות המערב). **איזון זה ממחיש היטב את מורכבותה של מלחמת האזרחים הסורית, את אופייה הדתי/עדתית, את האינטרסים הזרים המעורבים בה ואת הקושי להגיע בה להכרעה**.

אומדנים של מכוני מחקר ומומחים מערביים

12. מכוני מחקר ומומחים בארה"ב ובבריטניה, העוקבים אחר מלחמת האזרחים הסורית, עוסקים בעיקר במתנדבים הזרים הסונים הג'האדיסטים הנלחמים נגד משטרו של בשאר אסד. על פי מרבית האומדנים המערביים **מצויים בסוריה בסביבות 5,000-6,000 מתנדבים זרים** אך יתכן והמדובר באומדנים ממעטים, שכן מאז פרסומם גדל מספר המתנדבים בכמה אלפים. זאת בשל **הקצב המהיר של הצטרפות המתנדבים ללחימה במחצית השנייה של 2013**. מנגד, ממספר זה יש להוריד את אותם מתנדבים, שכבר שבו למדינות האם שלהם ואת אלו שנהרגו או נפצעו או נפלו בשבי במהלך הלחימה (סה"כ המדובר להערכתנו, בכ-1,000 מתנדבים).

13. להלן כמה אומדנים מערביים:

א. על פי מאמר, שפורסם באתר **מכון וושינגטון** (יולי 2013) מאז החלו העימותים בסוריה ב-2011 **הצטרפו לשורות המורדים כ-5,000-6,000 מתנדבים סונים מיותר מ-60 מדינות**. על פי המאמר נתון זה הופך את סוריה ליעד השני בגודלו עבור לוחמים אסלאמיסטים זרים בהיסטוריה של האסלאם המודרני. היעד הראשון היה הג'האד האפגאני, אשר משך אליו

בשנות השמונים של המאה הקודמת כ-10,000 מתנדבים, אולם הדבר נעשה במשך יותר מעשר שנים ולא בתקופה כה קצרה כמו הלחימה בסוריה (Thomas hegghammer and Aaron Y.) (Zelin: "How Syria's Civil War Becoame a Holy Crusade?" July 7, 2013) במאמר נוסף (5 בדצמבר 2013) מציין אהרון זלין, כי האומדנים נעים בין 5000 אנשים לבין 10,000. זלין מביא אומדן נוסף לפיו מספר המתנדבים מגיע עד 11,000 אולם הוא מוסיף הסתייגות: "אנו מאמינים, כי המספר האמיתי הינו מעל ל-5,500 (ICSR Insight, 17 בדצמבר 2013).

ב. מחקר, שנעשה על ידי המרכז הבינלאומי לחקר הטרור בבריטניה (ICSR), מציין כי מאז תחילת העימות יצאו לסוריה כ-2,000-5,500 פעילים זרים על מנת להילחם נגד המשטר הסורי. בהתבסס על אומדן זה חלקם של האירופאים בקרב המתנדבים הזרים עומד על 135-590 פעילים, המהווים 7%-11% מכלל הפעילים הזרים. על פי המחקר, קצב גיוס המוסלמים מרחבי העולם המוסלמי הינו מהיר וניתן להשוותו לעימותים בעיראק (2000), בוסניה (1990) ואפגניסטאן בשנות השמונים של המאה הקודמת (Aaron Y. Zelin, ICSR,) (April 2, 2013). מחקר זה כבר אינו עדכני לנוכח המספר הגדול של המתנדבים הזרים, שהגיעו לסוריה במחצית השנייה של 2013.

ג. מומחים אמריקאים מעריכים שכ-6,000 זרים נלחמים בסוריה (נכון ליולי 2013). להערכתם יותר מ-600 פעילים זרים נהרגו במהלך הלחימה מאז תחילת השנה. הארגונים העיקריים אליהם מצטרפים הזרים הם ג'בהת אלנצרה וכתיבת אלמהאג'רין (גדוד המהגרים), מסגרת צבאית שהוקמה ע"י הצ'צ'נים (וושנינגטון טיימס, 2 ביולי 2013).

14. הגעת הפעילים הזרים לסוריה החלה במחצית השנייה של 2012 אך במחצית השנייה של 2013 הואץ קצב הגעתם. הסיבה העיקרית לכך הייתה, להערכתנו, ניצחון חזבאללה במערכה על מרחב אלקציר, שנתפס בראיית הג'האדיסטים ובראייה הדתית/ עדתית לא רק כהישג למשטר הסורי אלא גם כניצחון של השיעה במאבק נגד הסונה. המפלה באלקציר עוררה תגובות נגד חריפות בעולם המוסלמי סוני. בעקבותיה קראו פוסקי הלכה סונים ובראשם שיח' יוסף אלקרצ'אוי למתנדבים מוסלמים להגיע לסוריה על מנת לסייע ללוחמי הג'האד. להערכתנו, אלקרצ'אוי והפוסקים הנוספים לא התכוונו, שהמתנדבים יצטרפו לשורות ג'בהת אלנצרה אלא למסגרות אחרות של המורדים בעיקר מסגרות מוסלמיות המזוהות עם תנועת האחים המוסלמים. אולם סביר, שמתנדבים רבים מצאו דרכם בסופו של דבר לארגון ג'בהת אלנצרה ולארגון המדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם, שכוח המשיכה האידיאולוגי שלהם עבור המתנדבים המוסלמים גדול יותר.

המעקב אחר ההרוגים

תמונותיהם של 32 מתנדבים זרים, שנהרגו בלחימה נגד המשטר הסורי, מתועדים על גבי דף פייסבוק המוקדש לזרים (http://www.rightsidenews.com, 24 באפריל 2013). להערכתנו מרבית ההרוגים הללו השתייכו לארגונים ג'האדיסטים המזוהים עם אלקאעדה

15. למעקב אחר מספר ההרוגים מבין המתנדבים חשיבות רבה באשר הוא מסייע להבנת המספר הכולל של המתנדבים ותורם להבנת פרופיל המתנדבים ומוצאם. קשה להגיע למספר מדויקים אודות ההרוגים, משום שהארגונים המזוהים עם אלקאעדה וארגונים ג'האדיסטים נוספים אינם נוהגים לדווח באופן שיטתי על ההרוגים הזרים (מסיבות מוראליות, בשל רצון לשמור על חשאיות, או מסיבות נוספות). זאת ועוד, מרבית הארגונים, בדגש על ג'בהת אלנצרה וארגון המדינה האסלאמית בעיראק ואלשאם, נוהגים לדווח על ההרוגים תחת כינוי ללא אזכור שמם המלא פרטים מלאים, שיאפשרו זיהויים.

16. על בסיס מגבלות אלו, ובעקבות סיכום והערכת המידע על מספר ההרוגים במדינות האם השונות, אנו אומדים את מספר ההרוגים הזרים ב-500-700, קרי בסביבות ה-8%-10% ממספרם הכולל של המתנדבים (עדכני לדצמבר 2013)⁷

17. יוזכר, כי בסוף נובמבר 2012 הגישה ממשלת סוריה למועצת הביטחון של האו"ם רשימה של 142 שמות לוחמים זרים, שנהרגו בין ספטמבר לנובמבר 2012. המהלך הסורי נועד להניע את האו"ם להכריז על כך, שנוכחות כוחות זרים בסוריה הינה בבחינת טרור בינלאומי. הרשימה שהגישו הסורים כללה מתנדבים מ-19 מדינות ערביות\מוסלמיות: אפגניסטאן, אלג'יריה, אזירביג'אן, צ'אד, מצרים, עיראק, ירדן, כווית, לבנון, לוב, פקיסטאן, פלסטין, קטר, סעודיה, סודאן, תוניסיה, תורכיה, תימן וצ'צ'ניה (רוסיה). רוב השמות ברשימה היו מסעודיה ואחריהם הרוגים מלוב. ברשימה הופיעו גם שמותיהם

⁷ על פי נתוני ארגון זכויות האדם הסורי Syrian Observatory for Human Rights (יוני 2013), נהרגו בסוריה מאז החל העימות 2,219 זרים בלחימה לצד המורדים (www.newsobserver.com, 7 ביוני 2013). אנו סבורים שמספר זה מוגזם. לעומת זאת, על פי דף פייסבוק The Foreigners in the Syria Revolution, המוקדש לתייעוד הלוחמים הזרים בסוריה, נהרגו בלחימה בסוריה כ-300 פעילים זרים, רובם ממימנות המזרח התיכון (עדכני לאפריל 2013). אנו סבורים שמספר זה, שאינו מעודכן, הינו ממועט.

של **11 הרוגים אפגאנים**, שמצאו מותם בצפון סוריה (Syriasurvey.blogspot.co.il), 1 בדצמבר 2013). עם זאת, בדו"ח הסורי לא נכללו שמות מתנדבים ממדינות המערב ומדינות נוספות ברחבי העולם. זאת ועוד, במהלך הלחימה בשנת 2013 נהרגו מאות מתנדבים זרים נוספים בלחימה בסוריה כך, שהרשימה הסורית שהוגשה הייתה ראשונית וחלקית.

פרופיל המתנדבים הזרים

לוחמים זרים בסוריה (סאנא, 19 ביוני 2013)

מאפיינים כלליים

18. בחינת פרופיל המתנדבים הזרים, הנלחמים נגד המשטר הסורי, מעלה כי **המדובר באוכלוסיה הטרוגנית, שמאפייניה אינם אחידים**. המדובר במתנדבים, שהגיעו מעשרות רבות של מדינות מרחבי העולם (להערכתנו קרוב ל-50). רובם של המתנדבים הינם מוסלמים סונים סלפים ג'האדיסטים, שהצטרפו על מנת ליטול חלק בג'האד ולסייע בהקמת ח'ליפות אסלאמית בסוריה-רבת. אולם מצויים ביניהם גם כאלו המצדדים בהקמת מדינה סורית דמוקרטית בשטחה של סוריה והמתנגדים לאסלאם הקיצוני. גם דרכי גיוסם, אופן הגעתם לסוריה, והכשרתם אינם אחידים.

19. למרות הקשיים המתודולוגיים הרבים ניסינו לאפיין את הפרופיל המתנדבים הזרים על בסיס המידע שהצטבר במהלך הלחימה בסוריה ובמדינות האם, תוך התחשבות במגבלות הרבות, שפורטו לעיל. שימוש רב נעשה בפרסומים אודות המתנדבים הזרים, שנהרגו במהלך הלחימה, אשר לא רק חשפו פרטים אישיים אודות ההרוגים אלא גם היה ניתן לגזור מהם מסקנות על התופעה בכללותה.

מניעי ההצטרפות

20. להערכתנו חלק מהמתנדבים, המצטרפים לשורות המורדים, בדגש על אלו המצטרפים לארגונים המזוהים עם אלקאעדה, **עושים זאת משיקולים אידיאולוגיים**. המדובר במתנדבים, שספגו במדינות מוצאם את תפיסת העולם הסלפית ג'האדיסטית בין אם במסגרת הקהילה המקומית (ביקור במסגדים בעלי אופי סלפי ג'האדיסטי, השפעת מטיפים ואנשי דת מקומיים) ובין אם באופן אינדיבידואלי (חשיפה לכלי התקשורת ג'האדיסטים בדגש על אתרי אינטרנט). עבור סוג זה של מתנדבים הפלת משטר אסד כרוכה לרוב בהגשמת חזון ההקמה של ח'ליפות אסלאמית בעלת אופי ג'האדי בסוריה רבתי ובמזרח התיכון כולו.

21. חלק מהמתנדבים מונע ע"י שיקולים דתיים/עדתיים, שבבסיסם ראיית מלחמת האזרחים בסוריה כמאבק איתנים בין הסונים לבין השיעים בהנהגת איראן, הנתפסים כמי שחותרים להשתלט על העולם הערבי/מוסלמי. ניצחון חזבאללה במערכה על אלקציר, הבולטות הפומבית שנתן חזבאללה להיבט הדתי-עדתי של הלחימה, שמועות על מעשי טבח המתבצעים במוסלמים סונים, השימוש, שעשה המשטר הסורי בנשק כימי נגד אוכלוסיה סונית כל אלו מזינים את אופייה הדתי/עדתי של מלחמת האזרחים בסוריה. תרומה חשובה להגברת המוטיבציה הדתית/עדתית יש לכמה פוסקי הלכה סונים, במיוחד לבכיר שבהם שיח' יוסף אלקרצ'אוי, אשר מלבים את האש העדתית בעולם המוסלמי. פוסקי הלכה אלו, הקוראים למתנדבים מוסלמים להגיע לסוריה כדי לסייע ללוחמי הג'האד, אינם מתכוונים בהכרח שהמתנדבים יצטרפו לארגונים המזוהים עם אלקאעדה, אולם במקרים רבים מוצאים המתנדבים המונעים משיקולים דתיים/עדתיים את דרכם לג'בהת אלנצרה ולארגונים ג'האדיסטים סלפים אחרים.

אנשי דת מטיפים להצטרפות לג'האד בסוריה

שיח' יוסף אלקרצ'אוי, גדול הפוסקים של האסלאם הסוני: "על כל מוסלמי לבצע ג'האד בעושיקים הללו [קרי: המשטר הסורי] בכל דרך שתאפשר לו – בידו [קרי: באלימות], בלשונו [ברמה תועמלנית/הסברתית], ואם לא יוכל אז בליבו". (ערוץ אלג'זירה, יוטיוב).

איש הדת הסעודי הוהאבי, שיח' עבדאללה אלע'נימאן (במרכז התמונה): "חובה על כל המוסלמים באופן כללי להגן [על המוסלמים הסונים] בסוריה בכל דרך שהם יכולים. מי שיכול להילחם בג'האד בעצמו ובאמצעות רכושו, תהיה לו זו זכות גדולה" (יוטיוב)

השיח' המטיף הסלפי המצרי, ד"ר אחמד פריד: "הלחימה בסוריה היא חובה אישית [פרצ' עין] על כל מוסלמי" (יוטיוב).
הוגה התפיסה, כי הג'האד הינו חובה אישית של כל מוסלמי הינו עבדאללה עזאם, המורה הרוחני של אסאמה בן לאדן.

22. לשני סוגי מניעים אלו ניתן להוסיף כמה מניעים נוספים: **יצר הרפתקנות**, רצון ליטול חלק בהפלת משטר אסד בעל הדימוי השלילי לצד הדימוי ההרואי של המורדים הנתמכים ע"י מדינות המערב; הזדהות עם סבלו של העם הסורי ורצון להעניק לסובלים סיוע הומניטארי (בכמה מקרים שימשה הסיבה ההומאניטארית כיסוי למניעים האידיאולוגיים האמיתיים של המתנדבים על מנת שלא להסתבך עם השלטונות במדינות מוצאם). ביטוי מילולי למניעי המתנדבים ניתן למצוא בדבריו של **עבד אלרחמן אלחטיני** מהעיר זליטן שבלוב, המשתייך למסגרת צבאית בעלת אופי אסלאמי בשם **לואא' אלאמה**. לדבריו ביחידה שלו נמצאים לוחמים ממדינות שונות שהמניעים שלהם משתנים מאחד לאחד: החל מרצון לסייע למורדים בתחום ההומניטארי וכלה ברצון להשתתף בג'האד. עוד אמר, כי הסיבה להימצאותו בסוריה הינה להגן על אחיו הסורים, אשר סובלים מחוסר צדק. מתנדב אחר ממוצא לבנוני אמר, כי הוא נמצא בסוריה בתגובה להתערבות הכיתתית של חזבאללה במלחמת האזרחים הסורית (www.middleeastmonitor.com, 22 במאי 2013).

אמונים לקראת הלחימה

23. במרבית המקרים **מגיעים המתנדבים הזרים לסוריה ללא הכשרה צבאית מוקדמת**. אך ישנם גם יוצאים מהכלל. כך למשל, מתנדבים מתוניס (ואולי גם ממדינות צפון אפריקאיות נוספות) עברו טרם הגעתם הכשרה צבאית קצרה בקרבת הגבול הלובי, שרק לאחריה הם נשלחו לסוריה.

24. בתופעה של **אימוני כושר לפני היציאה לסוריה** נתקלנו **בהולנד** וסביר, שהיא קיימת גם במדינות אירופאיות נוספות. בראיון לעיתון ההולנדי **De Volksrant** הסביר **אבו פדאא'**, הדובר הרשמי של לוחמי הג'האד ההולנדים בסוריה, שרבים מהצעירים שנסעו לסוריה **עברו הכשרה ראשונית במסגרת תוכנית הכוללת אימונים גופניים**. אחרים החלו לקחת **קורסי אימוני הישרדות** בהרי הארדנים, שבבלגיה. הם נמנעו מלבצע הכנות אלה בקבוצות גדולות והאימונים הוגבלו לקבוצות של

שניים שלושה אנשים כדי שלא למשוך תשומת לבן של הרשויות בהולנד. **אבו פדאא'** אמר, שזוהי חובתו של כל מוסלמי לחיות חיים בריאים ולהכין עצמו פיזית כדי להיות תמיד מוכן לסייע להגן על החלש וחסר הישע. זאת ועוד, **שיעורי הכנה לג'האד בסוריה זמינים באינטרנט**. ישנם שני ספרים פופולאריים עבור אותם ג'האדיסטים, שניתן להורידם באתרי אינטרנט רבים. דפי פייסבוק מיוחדים הוקמו על ידי המוסלמים ההולנדים כדי לספק מידע עבור המצטרפים כיצד לבצע אימונים אישיים ואימונים בקבוצות (עבודת מחקר של חברת Kronos, 13 במרץ 2013).

כשירות צבאית

25. ניתן להבחין בשני סוגים של מתנגדים:

א. **מתנדבים חסרי ניסיון צבאי**: נראה לנו כי **מרבית המתנדבים המגיעים לסוריה הינם צעירים חסרי ניסיון צבאי**. מרביתם עוברים הכשרה קצרה ובסיסית במדינות האם שלהם או במדינות קרובות (לוב, למשל). חלקם עוברים עם הגיעם לסוריה הכשרה צבאית מזורזת במשך כחודש וחצי וצוברים ניסיון במהלך הלחימה נגד כוחות הביטחון הסורים. חלקם משמשים בתפקידי סיוע, שאינם מצריכים ניסיון וידע צבאיים. חלקם מנוצלים לפיגועי התאבדות המצריכים רמת מוטיבציה גבוהה. לדברי **אבו עבד אלרזאק**, לובי שנלחם לצד ג'בהת אלנצרה בחלב, רבים מקרב האירופאים הצטרפו אליהם היו זקוקים לאימונים רבים יותר (מאשר הערבים). עוד הוסיף, כי כמה מתנדבים ממדינות המערב נשלחו חזרה למדינותיהם מכיוון שלא היו כשירים דיים כדי להצטרף לקרבות. הוא הוסיף, כי "**הם סייעו בדרכים אחרות כאשר שבו למדינותיהם**" (www.thedailybeast.com, 4 באוגוסט 2013).

ב. **פעילים בעלי ניסיון צבאי או ניסיון בפעילות טרוריסטית**: לשורות המורדים, ובעיקר הארגונים הג'האדיסטים, הצטרפו פעילי ג'האד בעלי ניסיון צבאי בזירות עימות מוסלמיות אחרות. דוגמאות לכך ניתן למצוא בשיגור פעילים ע"י **ארגון אלקאעדה בעיראק**; בהגעת מתנדבים ג'האדיסטים שרכשו ניסיון צבאי/ צבאי-טרוריסטי **בלוב, צ'צ'ניה, בוסניה או בתימן**; או שיגור מתנדבים ע"י **הטאליבאן בפקיסטאן** או הגעת "בוגרי אפגניסטאן" לסוריה. דוגמאות נוספות ניתן למצוא **במתנדבים מצריים חברי הארגון הג'האדיסטי אנצאר אלשריעה**; או מתנדבים פלסטינים מרצועת עזה המשתייכים לארגונים הג'האדיסטים **סלפים הפועלים ברצועה**, חלקם בעלי ניסיון צבאי-טרוריסטי.

26. **תרומתם הצבאית של המתנדבים הזרים**: למתנדבים הזרים יש תרומה צבאית משמעותית עבור ג'בהת אלנצרה וארגונים נוספים המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי: **שדרת הפיקוד של הארגונים המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי בסוריה מורכבת מפעילים זרים**, שלחמו בזירות לחימה אחרות: **עיראק** (שממנה הגיעו מייסדי אלקאעדה בסוריה) וזירות נוספות כגון **לוב, צ'צ'ניה ואפגניסטאן**. על פי החוקר אהרון זלין, אנשי יחידת המהגרים לחמו בנחרצות בעת השתלטות על בסיס חיל האוויר מנע' (אוגוסט 2013). הם גם לחמו בקנאות באזור לאד'קיה בקיץ 2013, שם הם היו מעורבים בטיהור כפרים עלוים (ראיון של Zalin ל-Caremgie Middle East Cemten, 5 בדצמבר 2013). "תרומתם" של המתנדבים **בולטת בפיגועי ההתאבדות המבוצעים ע"י הארגונים המזוהים**

עם אלקאעדה תוך ניצול המוטיבציה הגבוהה והלהט הדתי המאפיין מתנדבים סלפים ג'האדיסטים. מנגד, משובצים מתנדבים רבים, חסרי כישורים צבאיים או צעירים (מבוגרים, לתפקידי לוגיסטיקה, שאינם מצריכים מיומנות צבאית או לתפקידי הסברה וממשל. במקרים חריגים נשלחו מתנדבים צעירים (פחות מגיל 18), שלא ניתן היה להפיק מהם תועלת צבאית, חזרה למדינות האם שלהם.

27. **בין המתנדבים הערבים ומוסלמים, לבין המתנדבים הארופאים מתקיימת רמה גבוהה של אינטראקציה בעת השהות בסוריה.** בפרט בולטים הקשרים בין המתנדבים האירופאים לבין הפעילים הצ'צ'נים, אשר להם נסיון צבאי-טוריסטי עשיר. קשרים אלו עלולים לחזק את האפשרות ש"בוגרי סוריה" יבצעו לאחר שובם למדינות האם שלהם תקיפות נגד "מטרות רכות" בדומה למתקפת הטרור שארעה במרכז הקניות בקניה (מתוך עבודת מחקר של חברת Knonos אודות המתנדבים ההולנדים בסוריה, 13 במרץ 2013).

פיגועי התאבדות

28. **השימוש במחבלים מתאבדים נגד יעדים המזוהים עם המשטר הסורי, ש"הושאל" מאפגניסטאן ומאלקאעדה בעיראק⁸, הפך לסימן היכר מובהק של ג'בהת אלנצרה והמדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם (אף כי גם ארגונים ג'האדיסטים נוספים עושים בו שימוש). דפוס הפעולה, אשר הניב את התוצאות ה"כואבות" ביותר למשטר הסורי, היה פיצוץ מכוניות תופת ע"י מחבלים מתאבדים ליד מתקנים ומחנות המזוהים עם המשטר. דפוס פעולה זה "זלג" מסוריה לשטח לבנון והגיע לשיאו בפיגוע התאבדות משולב נגד השגרירות האיראנית בלבנון. להערכתנו עלולים הארגונים המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי להפעיל בעתיד מחבלים מתאבדים "בוגרי סוריה" גם נגד מדינות המערב, ישראל ומדינות ערביות מוסלמיות.**

29. מבחינה כמותית, ג'בהת אלנצרה הנו ארגון המורדים, אשר ביצע את המספר הגדול ביותר של פיגועי התאבדות בסוריה. מאז ההכרזה על הקמתו (ינואר 2012) ועד סוף דצמבר 2012, קיבל הארגון אחריות על 43 מתוך 52 פיגועי התאבדות, שבוצעו נגד משטרו של אסד (longwarjournal.org). מתחילת שנת 2013 ועד סוף מרס 2013 בוצעו בסוריה 16 פיגועי התאבדות נוספים, אשר על 14 מהם קיבל אחריות ג'בהת אלנצרה (longwarjournal.org). מסוף מרס ועד מאי 2013 קיבל ארגון ג'בהת אלנצרה אחריות על שלושה פיגועי התאבדות נוספים. במחצית השניה של 2013 ביצע הארגון, להערכתנו, פיגועי התאבדות נוספים, שמספרם אינו ידוע לנו.

30. ככל הידוע לנו לא בוצע עד כה מחקר עומק על ארצות האם של המחבלים המתאבדים בסוריה ועל הפרופיל האישי שלהם. ממידע שבידינו, אנו מתרשמים, כי בקרב המתנדבים הזרים מבצעי פיגועי ההתאבדות בולט חלקם של הסעודים והירדנים (הגם שבקרב המחבלים המתאבדים ניתן למצוא גם

⁸ בשנות השמונים והתשעים של המאה הקודמת נעשה שימוש במחבלים מתאבדים בעיקר לצרכים לאומיים (ע"י פלסטינים או ע"י חזבאללה בלבנון). העימותים באפגניסטאן ועוד יותר בעיראק הפכו את פעולות ההתאבדות לדרך פעולה מרכזית בדפוס הלחימה של הג'האד העולמי והן קיבלו מימד חוצה-לאומיים. על פי נתוני Chicago Project on Security and Terrorism, יותר מ-1,300 פיגועי התאבדות בוצעו בעיראק מאז 2003 ויותר מ-3,100 פיגועי התאבדות בוצעו ברחבי העולם מאז 1980 (AP, 14 בדצמבר 2013).

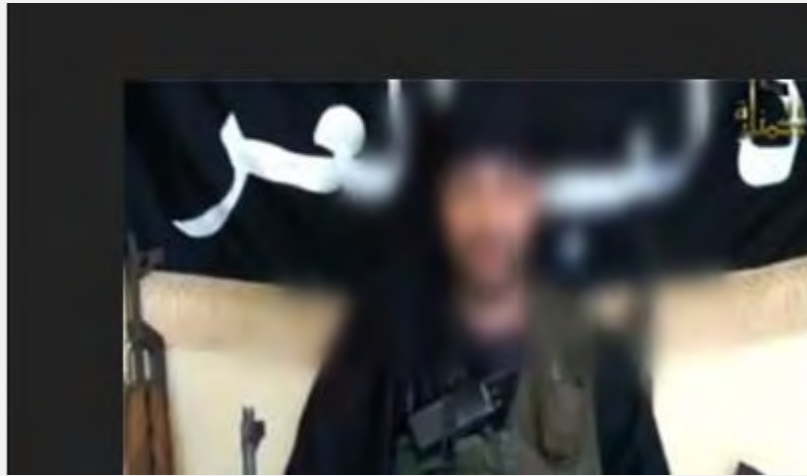
בני לאומים אחרים). בקרב **הסעודים** אותרו למעלה מ-10 פעילים, שביצעו פיגועי ההתאבדות בשנת 2013 (מספרם עשוי להיות גדול יותר). בקרב **הירדנים** אותרו 6 מחבלים מתאבדים, **לפחות 3 מהם ממוצא פלסטיני**, שביצעו פיגועי התאבדות בשנים 2012-2013. אין לנו הסבר חד-משמעי לשעורם הגבוה יחסית של הסעודים והירדנים. יתכן והדבר נובע ממספרם הגדול יחסית של המתנדבים מהמדינות הללו ומהלהט האידיאולוגי שלהם. בנוסף לכך אותרו מחבלים מתאבדים (בודדים) **גם ממדינות המערב**. באחד המקרים הוצע **לערבי ישראלי** שהתנדב לשורות הג'האד העולמי, לבצע פיגוע התאבדות בסוריה או פיגוע בישראל אך הוא סרב.

31. להלן שתי דוגמאות למחבלים מתאבדים **ממדינות המערב**:

א. בסרטון שהועלה לאינטרנט נראה **רשיד והאבי**, המכונה **רשיד מחמד**, מחבל מתאבד, **שנהרג בשורות ג'בהת אלנצרה**. המחבל בן 33, נשוי ואב לילד, **הגיע לסוריה מהאזור הספרדי של מרוקו**. בסרטון מהלל המחבל המתאבד את המוות על קידוש שם אללה ומבקש מאימו להתגאות במעשיו. בסרטון הוא נראה עולה על מכונית תופת, שפוצצה על ידו בבסיס אלניראב, שבצפון סוריה (1 ביוני 2012), וגרמה למותם של כ-130 אנשים. על פי הרשויות הספרדיות שלושה בעלי אזרחות ספרדית נהרגו בסוריה בפעילות התאבדות (24 ביולי 2013, philly.com).

ב. בסרטון, שהועלה לרשת האינטרנט נראה מחבל מתאבד, שעמד מאחורי פיגוע התאבדות, שבוצע בספטמבר 2013 נגד מחסום של צבא סוריה. נטען, כי הפיגוע בוצע סמוך לשדה התעופה בדיר אלזור וכתוצאה ממנו נהרגו שלושים אנשי צבא סורים. המחבל המתאבד, המכונה **אבו אסאמה האוסטרלי**, נראה כשפניו מטושטשות עומד סמוך למשאית עמוסה בחומרי נפץ וקורא פסוקים מהקוראן. לאחר מכן הוא נפרד מחבריו. משטרת אוסטרליה זיהתה ככל הנראה את המחבל המתאבד כאוסטרלי תושב בריזבאן. משפחתו הכחישה את הזיהוי וטענה, כי זוהי טעות וכי אותו אוסטרלי חי ונמצא בתורכיה. אולם בני המשפחה סרבו לבקשת סוכנות הידיעות הצרפתית לצאת לתורכיה על מנת לפגוש אותו (12 בנובמבר 2013, www.abc.net.au).

מחבלים מתאבדים

רשיד והאבי מחבל, שמוצאו מהאזור הספרדי בצפון אפריקה, הופיע בסרטון על פיגוע התאבדות בבסיס הצבאי אלנירב, שבצפון סוריה (1 ביוני 2013). ברקע נראה דגל ג'הבת אלנצרה (philly.com, 24 ביולי 2013).

מחבל מתאבד שנטען, כי הוא אוסטרלי (כינויו אבו אסאמה האוסטרלי), בסרטון שצולם לפני פיגוע התאבדות והועלה ליוטיוב.

וליד עלי מוחמד יחיא א'ל מדאוי אלעסירי, המכונה אבו דג'אנה: סעודי בעל תואר בלימודי שריעה. ביצע פיגוע התאבדות באמצעות משאית תופת מטעם ג'בהת אלנצרה (על-פי גרסה אחרת, מטעם ארגון המדינה) במחנה של הצבא הסורי באזור חמץ, ב-24 במאי 2013. (syriasy.blogspot.co.il ,youtube.com).

משארי עבדאללה אלקצאמי אלענזי: רופא סעודי, מריאד, שפוצץ עצמו במכונית תופת בפריפריית חלב ב-14 בנובמבר 2013. השתייך לארגון המדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם ; syriasy.blogspot.co.il,sudanyiat.net) (shaghor.com

עמאד אלנאטור: ירדני מארביד, ממוצא פלסטיני. ביצע פיגוע התאבדות במבנה של הצבא הסורי בדורעא ב-10 בנובמבר 2012. השתייך לארגון ג'בהת אלנצרה (jihadblog.net).

אמין חסן אלג'יוסי: מאלמפרק, שבירדן יתכן ממוצא פלסטיני. ביצע פיגוע התאבדות נגד צבא סוריה בפריפריית דמשק, ב-21 במאי 2013. השתייך לארגון ג'בהת אלנצרה (Shaghor.com ;facebook.com).

מדינות האם

32. המתנדבים הלוחמים לצד המורדים מגיעים מקרוב ל-50 מדינות ברחבי העולם, **שאותן ניתן לחלק לארבע קבוצות:**

ג. **העולם הערבי:** מספרם נאמד על ידנו בכ-4,500 והם מהווים הקבוצה הבולטת ביותר בקרב המתנדבים (כ-75% מכלל המתנדבים הזרים). קבוצה זאת מורכבת בעיקר מ"גרעין קשה" של פעילים עראקיים מאלקאעדה בעראק, ותיקי המלחמה כנגד ארה"ב; "בוגרי המהפכות" והתהפכות בזירות עימות ערביות אחרות (לוב, תוניסיה, מצרים) ומדינות שהטלתה האזורית פסחה עליהם (סעודיה, ירדן, לבנון, מרוקו, אלג'יר ומדינות המפרץ). המדינות הערביות הבולטות בשיגור המתנדבים לסוריה הינן לוב, תוניסיה, ירדן, סעודיה, מצרים ועיראק.

ד. **מדינות מוסלמיות ומחבלי ארץ מוסלמים במדינות לא מוסלמיות (רוסיה):** מספרם נאמד על ידנו בקרוב ל-500 מתנדבים (כ-8% מכלל המתנדבים הזרים). בקרב קבוצה זאת בולטת בעיקר קבוצת מתנדבים מצ'צ'ניה וצפון קווקז, שמספרם נאמד בכ-100-200. אנשי קבוצה זאת הינם בחלקם בעלי ניסיון צבאי והם הקימו את יחידת המהגרים, שהינה יחידה אורגאנית המשתפת פעולה עם ארגון ג'בהת אלנצרה בה בולטים הפעילים הצ'צ'נים. בנוסף להם בולטת קבוצת פעילים מפקיסטאן שנשלחו ע"י הטאליבאן הפקיסטאני וע"י ארגון פקיסטאני סלפי אנטי-שיעי בשם לשכר-ג'אנגווי (צבא ג'אנגווי). כמו כן פועלים בסוריה מתנדבים מתורכיה, אפגניסטאן, והרפובליקות המוסלמיות של מרכז אסיה.

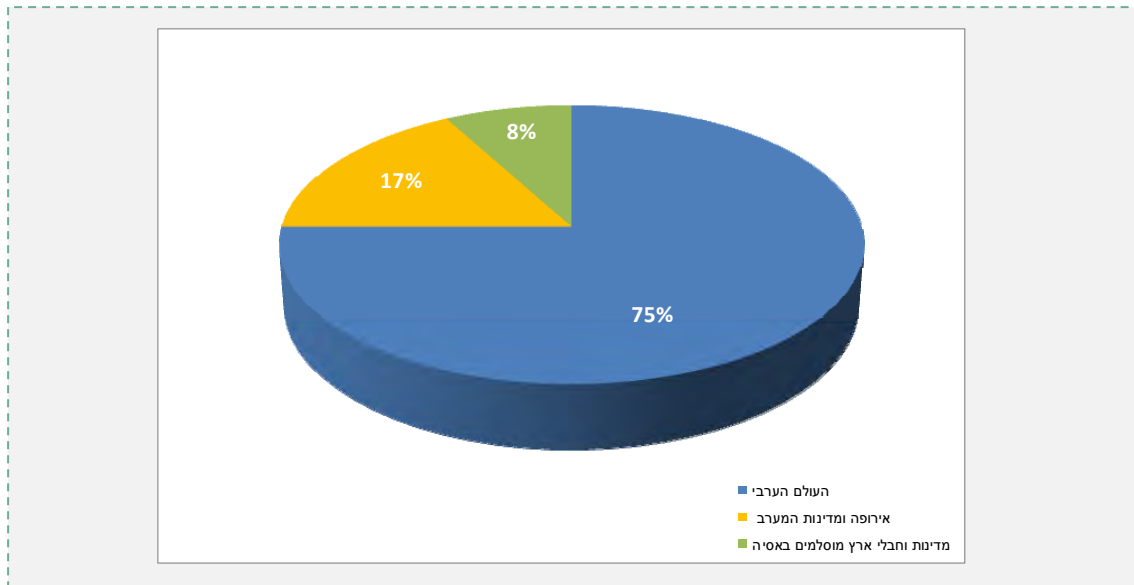

מתנדב זר בלבוש האופייני לפקיסטאן, (מימין), שהפך "אופנה" פופולארית בקרב המתנדבים הזרים בסוריה (<http://syriasurvey.blogspot.co.il>, 1 בדצמבר 2012)

ה. **מדינות המערב, בדגש על מדינות אירופה:** מספר המתנדבים ממדינות אירופה נאמד על ידנו ביותר מ-1,000, קרי, כ-17% ממספרם הכולל של המתנדבים הזרים (כמה אומדנים

אירופאים נוקבים מספרים גבוהים יותר, עד לכ-2000). בקרב מדינות אירופה בולטות **בלגיה**, **בריטניה**, **צרפת**, **הולנד**, **גרמניה ומדינות הבלקן**. **בארה"ב וקנדה** תופעת המתנדבים הזרים קיימת אולם עד כה בממדים מצומצמים (עשרות מעטות בכל אחת מהמדינות).

33. **ערביי ישראל והפלסטינים**: ההתגייסות מקרב ערביי ישראל לשורות המורדים בסוריה מהווה עדיין **תופעה מצומצמת**. להערכתנו המדובר **בסדר גודל של כ-10-20 מתנדבים**, שיצאו עד כה (כמה מהם מצאו מותם בסוריה) כמו כן הצטרפו לשורות המורדים בסוריה כמו כמה עשרות פלסטינים חברי התארגנויות ג'האדיסטיות סלפיות **ברצועת עזה**, כמה עשרות פלסטינים **ממחנות הפליטים בלבנון ובסוריה** ופלסטינים בודדים מיהודה ושומרון. **כמו כן** בולט גם שיעורם הגבוה של **ירדנים ממוצא פלסטיני**, שהצטרפו לשורות המורדים.

התפלגות משוערת של המתנדבים הזרים (על פי הנחת עבודה לפיה נמצאים כ-6,000 מתנדבים זרים בסוריה)⁹

מרכז לעומת פריפריה

34. התרשמותנו היא שבעיקר בעולם הערבי-מוסלמי **בולט** משקלם של המתנדבים הבאים מאזורי הפריפריה, מערי השדה. המדובר באזורים **בעלי מעמד סוציו-אקונומי נמוך** (לעומת המרכז), שבהם **השלטון המרכזי חלש וההשפעה האסלאמיסטית חזקה**. דוגמאות לכך ניתן למצוא בתורכיה, ירדן ותוניסיה. גם באירופה מצאו דוגמאות לא מעטות של מתנדבים, שמוצאם מקהילות מוסלמיות בערי השדה.

גיל

35. בקרב המתנדבים בולטים **הצעירים**, **בגילאי 18-30**, **רובם בתחילת שנות העשרים (23-26)**. רובם הינם **רווקים** אך מיעוטם הינם בעלי משפחות (הגיל הממוצע של המתנדבים הזרים ללחימה נגד

⁹ האומדן הכולל של המתנדבים הזרים עומד על כ-7,000 איש. אולם להערכתנו, כ-1,000 מתנדבים נהרגו, נפצעו או שבו למדינות האם שלהם כך שכיום מצויים בסוריה כ-6,000 מתנדבים.

ארה"ב בעיראק עמד, למשל, על כ-24 שנים). בנוסף לכך דווח על מקרים, אם כי בודדים של צעירים (מתחת לגיל 18) ומבוגרים (בשנות הארבעים)¹⁰.

דת

36. רוב המתנדבים, שהצטרפו לשורות המורדים הינם **מוסלמים סונים**, חלקם בעלי תפיסת עולם סלפית ג'האדיסטית, מהעולם הערבי וממדינות מוסלמיות. המתנדבים המגיעים ממדינות המערב הינם לרוב מוסלמים סונים בני הדור השני והשלישי למהגרים מוסלמים, בקרבם **בולטים מתנדבים ממוצא מרוקאי**. אולם מצויים גם בני קהילות תורכיות, סוריות, פקיסטאניות, לבנוניות, כורדיות ואלבניות. בקרב המתנדבים האירופאים אותרו גם **צעירים, שהמירו דתם לאסלאם, ועברו תוך כדי כך תהליך של רדיקאליזציה אסלאמית**.

השכלה

37. בקרב המתנדבים זוהתה קבוצה גדולה של בני מעמדות הביניים, **משכילים, בעלי מקצוע ולעיתים גם בעלי תארים אקדמיים**. כמו כן זוהו **סטודנטים, שעזבו את לימודיהם** ויצאו להילחם בסוריה. יחד עם זאת מצויים בקרבם גם מתנדבים חסרי השכלה וחסרי מקצוע. אין ביכולתנו לקבוע את מספרם של המשכילים לעומת חסרי ההשכלה\ בעלי השכלה אלמנטארית.

¹⁰ בזמנו הגישה סוריה רשימה של מתנדבים זרים, שנהרגו בשטחה בין ספטמבר לנובמבר 2012. הגיל הממוצע ברשימה (בהסתמך על גילים של 51 מתנדבים) היה 39, שהינו גיל מבוגר יחסית. חלק גדול מההרוגים היו נשואים ובעלי משפחות (Syriasurvey.blogspot.com, 1 בדצמבר 2013). **אולם בחינת שמית של גילם של מתנדבים זרים, שהגיעו במהלך 2013, מעלה כי מרביתם הינם צעירים**.

הגעת המתנדבים לסוריה

דרכי גיוס

38. לדברי מומחים אמריקאים ואירופאים לא אותרה עד כה רשת מאורגנת כלל-עולמית המגייסת לוחמים לשורות אלקאעדה בסוריה ודואגת לסידורים הלוגיסטיים הכרוכים בשיגורם (News.yahoo, 4 ביוני 2013). עם זאת קיימות רשתות מקומיות במדינות השונות הדואגות לגיוס המתנדבים ושיגורם לסוריה. כך למשל, קיימות מדינות ערביות\מוסלמיות, אשר בהן פועלים ארגונים\התארגנויות ואנשי דת מקומיים (חלקם סלפים או כאלה המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי), הארגונים, התארגנויות ואנשי דת אלו ממלאים תפקיד חשוב באיתור הפעילים בשיגורם לסוריה ובדאגה לצרכיהם הלוגיסטיים¹¹. כמו כן קיימות רשתות מקומיות בכמה מדינות אירופאיות (שהבולטת שבהם הינה בלגיה) העוסקות בגיוס המתנדבים וסיוע לוגיסטי וכספי בשיגורם לסוריה.

39. במדינות האם השונות מופעלות שיטות שונות לשכנוע מתנדבים להגיע לסוריה:

א. הטפות של אנשי דת להצטרפות ללוחמי הג'האד בסוריה - הטפות אלו מושמעות במסגדים ובכלי התקשורת ע"י אנשי דת בכירים, חלקם כאלו, שאינם מזוהים עם אלקאעדה. הבולט שבהם הינו שיח' יוסף אלקרצ'אוי, אשר הפנה קריאה לסונים ברחבי העולם המוסלמי להצטרף לצד לוחמי הג'האד הנלחמים נגד המשטר הסורי וחזבאללה המסייע לו (31 במאי 2013). הטפות דומות מלוות בקמפיינים של איסוף תרומות התנהלו ע"י אנשי דת מוסלמים סלפים בקהילות מוסלמיות המתגוררות במדינות המערב. מנגד, ישנם גם אנשי דת המתנגדים ליציאת המתנדבים לסוריה ומביעים עמדתם זו בפומבי.

ב. הפצת הודעות ומידע ברשתות האינטרנט –האתרים הג'האדיסטים הרלוונטיים נמצאים ברשתות האינטרנט וניתן לקבל באמצעותם מידע אודות פעילותן של הקבוצות הג'האדסטיות. פעמים רבות מתבצע הגיוס באמצעות פורומים סגורים של ארגוני הג'האד שם מאתרים המגייסים חברי פורומים, שנמצאו לדעתם כשירים להצטרף ללחימה (www.rightsidenews.com, 24 באפריל 2013). גם הרשתות חברתיות משמשות פלטפורמה לגיוס מתנדבים. כך למשל בדף הפייסבוק, המנציח את ההרוגים הזרים, פורסמה הודעה המעודדת מוסלמים צעירים להצטרף לג'האד בנימוק שזוהי חובה אישית המוטלת על כל מוסלמי. בסוף חודש יולי 2013 הושק אתר בחמש שפות, כולל גרמנית, לקידום מה שהוא מכנה ג'האד חברתי (www.spiegel.de, 21 באוקטובר 2013).

ג. ארגוני צדקה מוסלמים, חלקם סלפיים ג'האדיים, וארגונים חדשים שהוקמו "אד הוק" לשם גיוס מתנגדים לסוריה - ארגונים אלו, הפועלים בעולם הערבי\מוסלמי (בדגש על כווית, קטר וסעודיה) ובקהילות מוסלמיות ברחבי העולם, מטיפים להצטרפות לג'האד בסוריה. בכמה

¹¹ במהלך הלחימה נגד צבא ארה"ב בעיראק הייתה קיימת רשת גיוס מסודרת, ששלחה לוחמים לעיראק. דו"ח, שנכתב במרכז הלוחמה בטרור של ווסט פוינט חושף רשת אזורית שנעשה בה שימוש על ידי אלקאעדה לשיגור לוחמים לעיראק רשת דומה הייתה קיימת בלוב (www.globalresearch.ca, 18 באפריל 2013).

מהמקרים היו הארגונים הללו מעורבים בגיוס כספים, השגת אמצעי לחימה ועריכת הסידורים הלוגיסטיים הכרוכים בשיגור המתנדבים. על מנת להימנע מסיבוכים עם השלטונות המקומיים הם מעדיפים שלא להיות מזוהים במפורש עם ארגון ג'בהת אלנצרה וארגונים נוספים בעלי אופי ג'האדיסטי ופעמים רבות הם מסתפקים בכותרת המעורפלת של סיוע ל"לוחמי הג'האד". **ארגונים כאלו נחשפו בכמה מדינות אירופה. הבולט שבהם היה ארגון ג'האדיסטי בבלגיה בשם Sharia4Belgium, שנגדו ננקטו אמצעים ע"י השלטונות המקומיים.** ארגונים דומים הוקמו גם בהולנד, דנמרק, בריטניה והיה ניסיון להקים ארגון דומה גם באיטליה.

ד. **גיוס לוחמים השוהים בסוריה או ע"י "בוגרי הלחימה"** - סוג זה של גיוס נעשה מתנדבים השוהים בסוריה או ע"י כאלו, אשר שבו למדינות האם שלהם. בחלק מהמקרים הם צברו ניסיון קרבי ממושך והתוודעו למצב בסוריה ובחלק מהמקרים הם שהו בסוריה תקופות זמן קצרות (של מספר חודשים). בשל היכרותם את דרכי ההגעה לסוריה והקשר הישיר שלהם עם ארגוני המורדים הם משמשים כיועצים למתנדבים החדשים, בין אם על פי הכוונת הארגונים בסוריה ובין אם ביוזמתם. היו גם מקרים שבהם **לוחמים השוהים בסוריה עודדו את חבריהם להצטרף באמצעות הרשתות החברתיות או ע"י העלאת סרטי וידאו לאינטרנט.**

דוגמאות לארגוני "Sharia4"¹² הפועלים לגיוס מתנדבים זרים לשורות ארגוני הג'האד העולמי בסוריה

איטליה (<http://sharia4italy.blogspot.co.il/>)

בלגיה (<http://www.barenakedislam.com>)

¹² שריעה, ההלכה האסלאמית, קרי- השלטת ההלכה האסלאמית על המדינות השונות.

הולנד (<http://www.barenakedislam.com>)

צרפת (<http://www.islamisation.fr>)

אינדונזיה (דף הטוויטר של הארגון)

פקיסטאן (<http://globalshariahgroups.weebly.com>)

ארה"ב (<http://www.shariah4usa.com>)

ספרד (<http://www.religionenlibertad.com>)

אופן ההגעה לסוריה

40. סוריה שוכנת בלב ליבו של המזרח התיכון, בקרבה גיאוגרפית למדינות אירופה ולמדינות המוסלמיות של מרכז אסיה. ניתן להגיע אליה בנוחות ובעלות נמוכה יחסית. לפיכך קל יותר למתנדבים להגיע אליה ממדינות האם שלהם מאשר לאפגניסטאן או לעראק או לסומאליה, שהיו או הינן זירות לחימה מרוחקות יותר. כמו כן קל למתנדבים לשוב למדינות האם שלהם. המדינות האירופאיות מתקשות למנוע יציאת המתנדבים. גם השלטונות בעולם הערבי\מוסלמי לרוב אינם עושים דבר על מנת לבלום את זרם המתנדבים.

41. הולנד יכולה לשמש "מקרה מבחן" לאופן ההגעה של מתנדבים אירופאים לסוריה. מרבית המתנדבים ההולנדים הגיעו לסוריה דרך תורכיה ומקצתם בנתיבים אחרים (מצרים ומשם מעבר לסוריה דרך ירדן; קפריסין, ומשם מעבר לסוריה דרך לבנון). בסוף נובמבר 2012 נעצרו שלושה מתנדבים הולנדים ברוטרדם בעת שתכננו לצאת לסוריה דרך תורכיה. על פי משרד התובע הכללי הזמינו השלושה כרטיסי טיסה לתורכיה (סביר לאיסטנבול) וטיסת המשך לגבול עם סוריה. שניים מהשלושה הזמינו את הטיסה לתורכיה דרך בריסל (להערכתנו כדי לטשטש את עקבותיהם ולהקשות על שרותי הביטחון המקומיים). על מנת להפחית את הסיכוי למעקב אחריהם הונחו השלושה לרכוש כרטיסים בשדה התעופה ממש לפני היציאה (עבודת מחקר של חברת Kronos, 13 במרץ 2013).

42. הנחיות לנסיעה עבור המתנדבים ההולנדים, שהופצו במהלך הרבע הראשון של שנת 2013, שופכות אור על אופן ההגעה לסוריה: המתנדבים הונחו לרכוש כרטיסים של הרגע האחרון לאיסטנבול לשני הכיוונים (בפרנקפורט או בבריסל). ההוראות הדגישו, כי אין לטוס ישירות מהולנד לתורכיה אלא דרך גרמניה או בלגיה. אם המדובר בקבוצת מתנדבים אזי יש לעבור את הביקורת הדרכונים לבד ולהפריד בין חברי הקבוצה. לאחר ההגעה לאיסטנבול קיימות שתי חלופות: הראשונה, טיסה לאדנה האורכת כשעה; השנייה (הבטוחה יותר), נסיעה באוטובוס האורכת כשמונה שעות. עם ההגעה לאדנה

הונחו המתנדבים להתקשר ל"אחים" (קרי, אנשי קשר מקומיים). ניתן ללון במלון וביום שלאחר מכן יש לקחת אוטובוס לאנטקיה (עבודת מחקר של חברת Kronos, 13 במרץ 2013).

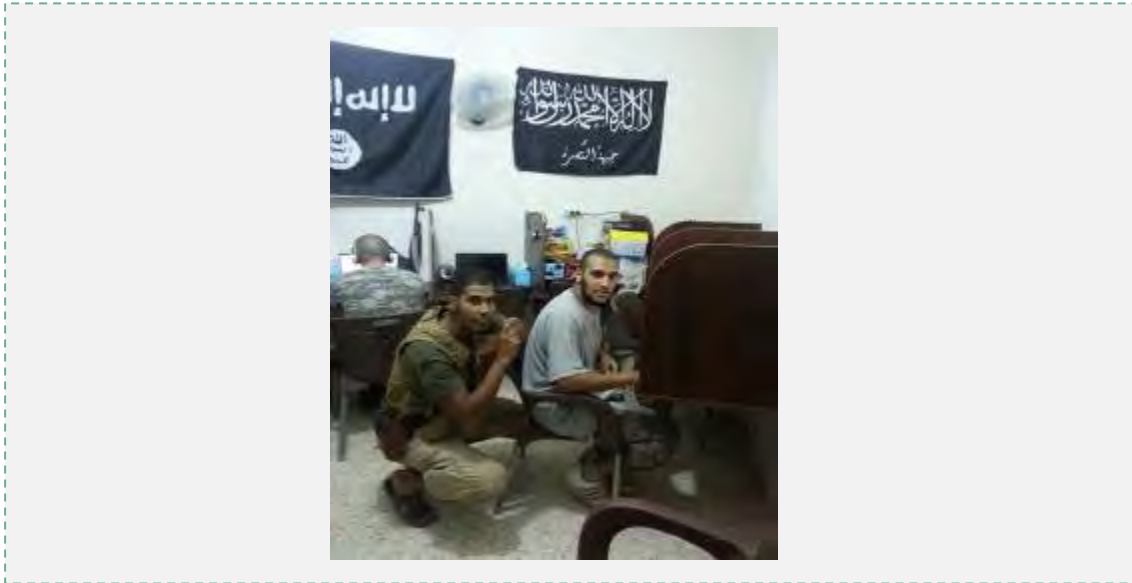
43. תורכיה משמשת איפא כ"צינור החמצן" של אלקאעדה וארגוני הג'האד העולמי הפועלים בסוריה. מרבית המתנדבים לשורות המורדים, בעיקר לארגונים המזוהים עם אלקאעדה, מגיעים לסוריה דרך תורכיה, אשר לה גבול ארוך ופרוץ עם סוריה (באורך של 900 ק"מ). מקצתם של המתנדבים מגיעים לסוריה דרך לבנון, עראק וירדן, שבהן הם נתקלים בקשיים. זאת הן בשל הדומיננטיות של חזבאללה התומך במשטר אסד בלבנון והן בשל הסתייגות השלטונות בעיראק ובירדן מהמתנדבים הג'האדיסטים המצטרפים לשורות אלקאעדה.

44. מעבר המתנדבים דרך תורכיה מתבצע בקלות בשל העלמת העין של השלטונות התורכיים, הגם שלאחרונה החל הממשל התורכי לפעול נגד פעילי אלקאעדה והג'האד העולמי העוברים לסוריה¹³. ההגעה לתורכיה דרך מדינות אירופה הינה נוחה וזולה. מרבית המתנדבים מגיעים אליה בדרך האוויר ובטיסות מסחריות. ניתן להגיע לתורכיה גם באמצעות תחבורה יבשתית, ללא דרכון או ויזה (די אם יש בידי המתנדב תעודת זהות). חלק מהמתנדבים נוקטים באמצעי הסתרה במדינות האם שלהם הן בשל חשש מהשלטונות מקומיים והן משום שאין רוצים לחשוף את צאתם לסוריה בפני משפחותיהם.

תמונה שהעלה פעיל בריטי לדרך הפייסבוק הבאה להמחיש את קלות המעבר בין תורכיה לסוריה (<http://www.vice.com>)

¹³ זאת ככל הנראה בשל ביקורת גוברת נגד תורכיה מבית ומחוץ (ארה"ב והמערב). אולם בפועל המהלכים, שנקטו כוחות הביטחון התורכיים בשטח עדיין אינם אפקטיביים דיים ואין בהם להערכתנו כדי לבלום את מעבר המתנדבים הזרים לסוריה.

שכרי אלח'ליפי ומחמד אלעראג', שני בריטים שנהרגו בסוריה, נראים יחד בבית קפה אינטרנט בעיירה הסורית אטמה, שבקרבת גבול סוריה תורכיה (http://www.vice.com). הדגל שברקע הינו של ג'בהת אלנצרה.

45. חלק מהמתנדבים המגיעים לתורכיה משוכנים בבתי מסתור בדרום המדינה ומשם הם מועברים לגבול התורכי-סורי. בתי המסתור הללו משמשים אותם גם בדרגם בחזרה מסוריה. בחלק מהמקרים מצוידים המתנדבים במספרי טלפון של פעילי ג'בהת אלנצרה ופעילים ג'האדיסטים אחרים. בגבול מתקבלים המתנדבים ע"י פעילים מג'בהת אלנצרה ומארגונים נוספים הקולטים אותם ומציידים אותם בכלי נשק ובמדים. הם דואגים להעבירם הכשרה צבאית בסיסית של כ-45 ימים, שלאחריה נשלחים המתנדבים ליחידות השונות. ניתן לעבור גם אימון מתקדם אולם המדובר רק עבור אלו שרכשו ניסיון קרבי.

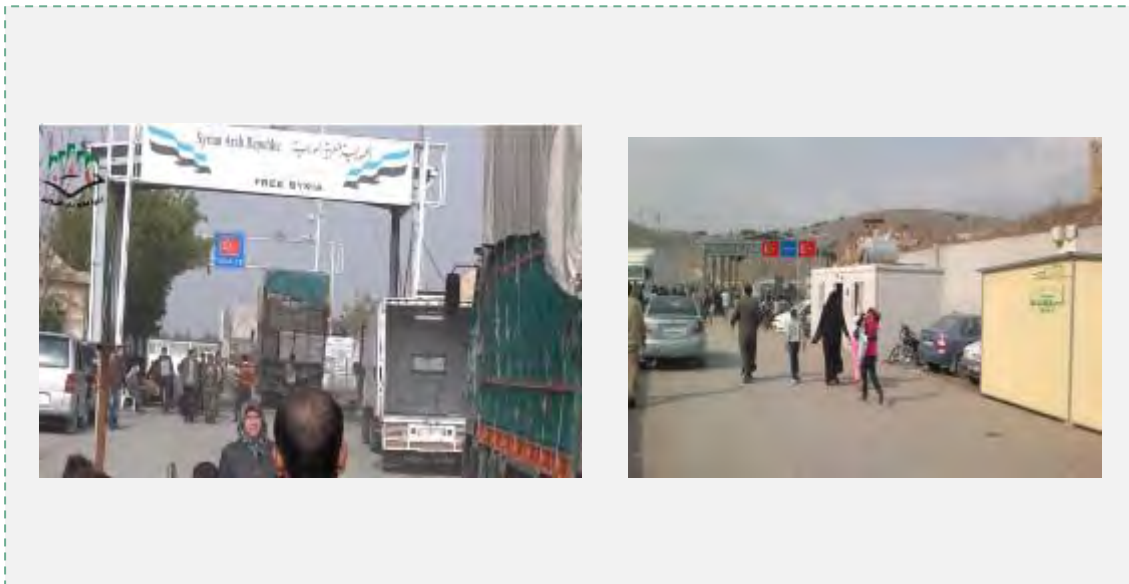
46. יצוין, כי מעברי הגבול שלאורך הגבול התורכי-סורי נמצאים בשליטת המורדים. על פי דיווחים רבים מעברי הגבול באב אלהוא ובאב אלסלאם, שבגזרה המערבית של הגבול התורכי סורי ומעברי ג'ראבולוס. ותל אביצ', שבגזרה המרכזית של הגבול, נמצאים בשליטת המורדים מאז המחצית השנייה של שנת 2012. השליטה על המעברים מתחלקת בין צבא סוריה החופשי לבין ארגונים המזוהים עם אלקאעדה או ארגונים אסלאמיים או אסלאמיים סלפים אחרים. הדבר מקל על מעבר כמעט בלתי מופרע של מתנדבים מתורכיה לסוריה וחזרתם לתורכיה ומשם למדינות האם שלהם בתום הלחימה.

47. מעבר באב אלהוא הינו המעבר המרכזי שבין תורכיה לסוריה. בתחילת דצמבר 2013 התנהלו בו מאבקי כוח בין קבוצות אסלאמיסטיות לבין צבא סוריה החופשי. החזית האסלאמית, ארגון קבוצות מורדים סלפיות, שחלקן משתפות פעולה עם הג'האד העולמי, השתלטה על מתקנים במעבר שהיו בשליטת צבא סוריה החופשי, ואשר שימשו את מדינות המערב להעברת סיוע למורדים. על פי אחת הגרסאות ניסה ארגון המדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם לכבוש מחסן נשק של צבא סוריה החופשי במעבר, אשר ביקש את עזרתה של החזית האסלאמית באבטחת המקום. מכל מקום, בכלי התקשורת דווח, כי בעקבות מאבקי הכוח הללו הקפואו ארה"ב ובריטניה את הסיוע למורדים דרך צפון

סוריה. עם זאת, להערכתנו, ספק אם ההתפתחויות הללו יובילו להפרעה משמעותית למעבר המתנדבים מתורכיה לסוריה.

48. צבי בראל, כתב העיתון הישראלי "הארץ", ביקר במחצית השניה של 2013 במעבר באב אלהוא (הארץ, 29 בדצמבר 2013, "תשבץ איסלאמיסטי בלתי פתור"). לדבריו בעת הביקור הציע לו צעיר סורי להעביר אותו לשטח סוריה באמצעות אופנוע, לא דרך המעבר הרשמי, אלא דרך שבילי עפר ונתיבים עוקפים, שסללו לעצמם מבריחי הגבול. "מי יחכה לנו בצד השני?" שאל הכתב את הצעיר. "מי אתה רוצה שיחכה?" השיב הצעיר. "אם אתה רוצה את אנשי הג'בהה (קרי, ג'בהת אלנצרה) – אני יכול להביא אותך אליהם. אם אתה רוצה את האחראר (מסגרת אסלאמית בשם תנועת אחראר אלשאם) – זה יעלה לך קצת יותר, כי הם קצת רחוקים. אם אתה רוצה את הצבא (הסורי) החופשי – זו לא בעיה, הם קרובים. המחיר רק 50 דולר".

מעברים בגבול הסורי-תורכי, שבשליטת המורדים

מעבר באב אלסלאם (Facebook.com)

מעבר באב אלהוא (Facebook.com). על הקיר ניתן להבחין בסמל תנועת אחראר אלשאם האסלאמית, מסגרת צבאית בעלת אופי ג'האדיסטי סלפי, המשתפת פעולה עם ארגון ג'בהת אלנצרה

מעבר תל אביב' (Youtube.com; Kulik.com)

מעבר ג'ראבולוס (Facebook.com)

פיזור המתנדבים

49. מרבית המתנדבים מפוזרים לאחר הגעתם לסוריה בין המסגרות הצבאיות של ג'בהת אלנצרה וארגונים ג'האדסטים נוספים מקצתם מגיעים לארגונים אחרים. מקרה יוצא דופן הינו של יחידת המהגרים, שהינה יחידה אורגנית המורכבת ממתנדבים זרים הקשורה לג'בהת אלנצרה, בה בולטים הלוחמים הצ'צ'נים.

50. חלק מהמתנגדים מעדיפים לשרת במסגרות השונות כקבוצות של בני אותו לאום. על פי פעילים הולנדים, שלחמו בסוריה הם התנהלו בה כ"משפחה גדולה" כאשר "האחים הגדולים" שמרו על הצעירים יותר. **Jordi De Jong** מתנדב הולנדי, שחזר מסוריה, סיפר לעיתונאי הולנדי שבחלב ישנם בתים שבהם שוכנו לוחמים זרים ובכללם ההולנדים. חלק הינם בתים רגילים ואחרים מתוארים כווילות מפוארות. על פי אותו מתנדב זוהי בחירה אישית של כל אחד מהמתנדבים האם להישאר עם קבוצה מאותה מדינה או להצטרף ליחידות המבוססות על ערבים (מתוך עבודת מחקר של חברת Kronos, 13 במרץ 2013).

ציוד אישי של לוחם מהולנד הציוד כולל קלצ'ניקוב, אקדח מסוג מקרוב שני רימוני יד אחד לתקיפה ואחד להגנה, סכין, שעון קסיו וקוראן בערבית והולנדית (התמונה צולמה כשעה לפני הלחימה ליד חמץ ב-25 במאי 2013) (עבודת המחקר של חברת Kronos, 13 במרץ 2013).

51. על פי עדויות שונות המתנדבים לא תמיד מתקבלים בברכה על ידי הלוחמים המקומיים, שכן **רבים מהם חסרים הכישרים ללחימה**. הם גם אינם דוברים את השפה ואינם מכירים את השטח ואת התרבות המקומית. בשל כך פעמים רבות הם נדרשים למלא תפקידים לוגיסטיים שונים דוגמת הכנת אוכל, אספקת מים ומזון, שירות בבתי חולים, הגשת שירותים במחנות פליטים ועוד. לפיכך לעיתים קרובות תמונות המופצות ברשתות האינטרנט של לוחמים עטויי כפיות ונושאי נשק הן למראית עין בלבד כאשר בפועל המתנדבים אינם נוטלים חלק בלחימה אלא מועסקים בתפקידי סיוע. עם זאת, בתום הכשרה צבאית קצרה, מרביתם משתלבים בלחימה, רוכשים ניסיון צבאי, מנוצלים לעיתים לפעולה "איכותיות" כגון פיגועי התאבדות וסופגים אידיאולוגיה ג'האדיסטית. עם מטען זה צפויים המתנדבים לשוב למדינות האם שלהם.

משך השהייה

52. נראה לנו כי מרבית המתנדבים הזרים מגיעים לסוריה לתקופת זמן קצרה של מספר חודשים. לעיתים מנוצלת חופשת הקיץ ע"י סטודנטים לצאת לסוריה ולשוב ללימודיהם עם תחילת שנת הלימודים. לאחר מכן הם חוזרים למדינות האם שלהם ואת מקומם תופסים מתנדבים אחרים כך שמתקיים תהליך של "סבב התנדבות". עם זאת קיימים גם מתנדבים המגיעים לסוריה לתקופת זמן ארוכות יותר, הנמדדות לעיתים גם בשנים. מאפיין זה בולט בעיקר בקרב פעילי ג'האד "מקצועיים", שהשתתפו כבר בלחימה בזירות עימות אחרות (בקרבם בולטים "בוגרי צ'צ'ניה", "בוגרי לוב" ו"בוגרי עיראק") פעילים אלו מגיעים לעיתים לעמדות פיקוד בכירות בג'האד אלנצרה, במדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם ובארגונים ג'האדיסטים נוספים הנלחמים בסוריה.

השיבה למדינות האם

53. בשנה האחרונה ניתן היה להבחין בתהליך חזרת קבוצות של "בוגרי סוריה" למדינות האם שלהם לאחר סבב לחימה. להערכתנו יש לקחת בחשבון שלפחות כמה מהשבים תודרכו ע"י בכירים בארגונים ג'האדסטים לבצע משימות בתחומי הטרור והחתרנות במדינות האם שלהם.

54. דוגמא לכך ניתן למצוא במקרה של חכמת חסין מצארווה, ערבי ישראלי תושב טייבה, בן 29. חכמת חסין מצארווה יצא לסוריה בנובמבר 2012 כדי להשתתף בלחימה. הוא הגיע לסוריה דרך תורכיה והצטרף לפעילי הג'האד העולמי. עבר שם בסוריה אימון בנשק קל. **בהיותו בסוריה הוצע לו לבצע פיגוע התאבדות בסוריה או לחילופין בישראל, אך הוא סרב.** הוא נעצר בישראל ונגזרו עליו 30 חודשי מאסר (שירות הביטחון הכללי, הארץ, 10 באפריל 2013; רויטרס; 8 ביולי 2013).

55. "מקרה מבחן" נוסף לשיבתם של "בוגרי סוריה" למדינות האם שלהם באירופה הינן הולנד ובלגיה. באוקטובר 2013 חשפה חקירת עיתונאי מ-Volskrant חשפה את חזרתה להולנד ובלגיה של קבוצה גדולה של בוגרי הלחימה בסוריה. הקבוצה כללה ב-25-30 איש. כמה מהשבים אמרו כי המצב בסוריה הוא הרבה יותר סבוך ממה שהם ציפו וציינו כי ישנם שחקנים רבים בעימות וקבלו, כי הורו להם להלחם נגד מוסלמים אחרים. בעוד שחלק מהחוזרים התפכחו, היו גם ביניהם כאלה ששבו חזורים באידיאולוגיה ג'האדית ובמוטיבציה להמשיך במלחמת הג'האד במערב (עבודת מחקר של חברת Kronos, 13 במרץ 2013).

הקושי במעקב ובפיקוח אחר תנועת המתנדבים

56. גורמי ממשל וביטחון במדינות האם של המתנדבים, ובעיקר מדינות המערב, מודעים היטב לסכנות הפוטנציאליות הטמונות בתופעת המתנגדים הזרים ובמרכזן הסכנה ש"בוגרי סוריה" השבים למדינותיהם יהפכו להיות נשאים של טרור וחתרנות. הם אף עלולים לחבור לגורמי טרור מקומיים או התארגנויות במזוהות עם האסלאם הקיצוני. בכמה מקרים השלטונות המקומיים מנסים לעקוב אחר התופעה ולפעול נגד גופים המשגרים את המתנדבים או נגד כאלו שניתן להוכיח, כי הם הצטרפו לארגוני טרור. לעומת זאת מספר מדינות, בעיקר מדינות ערביות, מתעלמות מהסיכון הפוטנציאלי, יתכן מתוך עניין לפגוע במשטר אסד ובו בזמן "לייצא" את הפעילים הסלפים ג'האדיסטים משיטחם אל זירת הלחימה בסוריה.

57. קיים קושי בסיסי במעקב ובפיקוח אחר המתנדבים הזרים היוצאים לסוריה בשל שלוש סיבות עיקריות: קלות ההגעה לסוריה (בניגוד לקושי שבהגעה לזירות עימות מרוחקות כגון אפגניסטאן); העלמת העין של תורכיה (התומכת במורדים ועוינת את משטר אסד), וקשיים חוקיים ולעיתים גם פנים-פוליטיים וחברתיים בעיקר במדינות המערב. עם זאת קל יותר למדינות השונות לעקוב אחר המתנדבים השבים מסוריה במגמה למנוע השתלבותם בטרור ובהפצת אידיאולוגיה ג'האדיסטית.

58. ברוב מדינות המערב, ובמיוחד במדינות אירופה, לא קיימת חובת רישום או דיווח מוקדם של היוצאים לחו"ל. זאת ועוד, מדינות המערב עוינות למשטר אסד ותומכות בארגוני המורדים (בדגש על

צבא סוריה החופשי). גם בקרב הקהילות המוסלמיות המקומיות זוכים המתנדבים לתמיכה. **במקרים רבים המתנדבים היוצאים ממדינות המערב להילחם בסוריה אינם עוברים על החוק המקומי.** על מנת להעמיד לדין את המתנדבים השבים מסוריה יש צורך בהוכחות חותכות לגבי קשר בינם לבין ארגונים המוכרים רשמית כארגוני טרור ואשר הוצאו אל מחוץ לחוק. אלה הן ראיות קשות להוכחה משפטית ולפיכך **מתקשות מדינות המערב להעמיד לדין ולהרשיע גם את אלו, ששרתו בארגוני טרור המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי.**

59. עם זאת בשנה האחרונה ניתן להבחין בעיקר במדינות אירופה בראשיתה של פעילות מנע הנובעת מחשש מפני המתנדבים השבים למדינות האם. פעילות זאת כוללת ניסיונות למעקב אחר המתנדבים, מעצר והעמדה לדין של מתנדבים, ששבו מסוריה והיו מעורבים בה בפעילות צבאית, שיתוף פעולה בין-מדינתי בכל הנוגע לתופעת המתנדבים ופעולה נגד ארגונים או אישים אסלאמיים מקומיים המעורבים בהטפה, גיוס וסיוע לוגיסטי למתנדבים. המדובר, להערכתנו, בצעדים ראשוניים, מהוססים, אשר עדיין רחוקים מלתת מענה אפקטיבי לסיכונים הפוטנציאליים הטמונים בתופעת המתנדבים.